

Soliman de tweede, of de drie sultanes; : blyspel.

<https://hdl.handle.net/1874/368136>

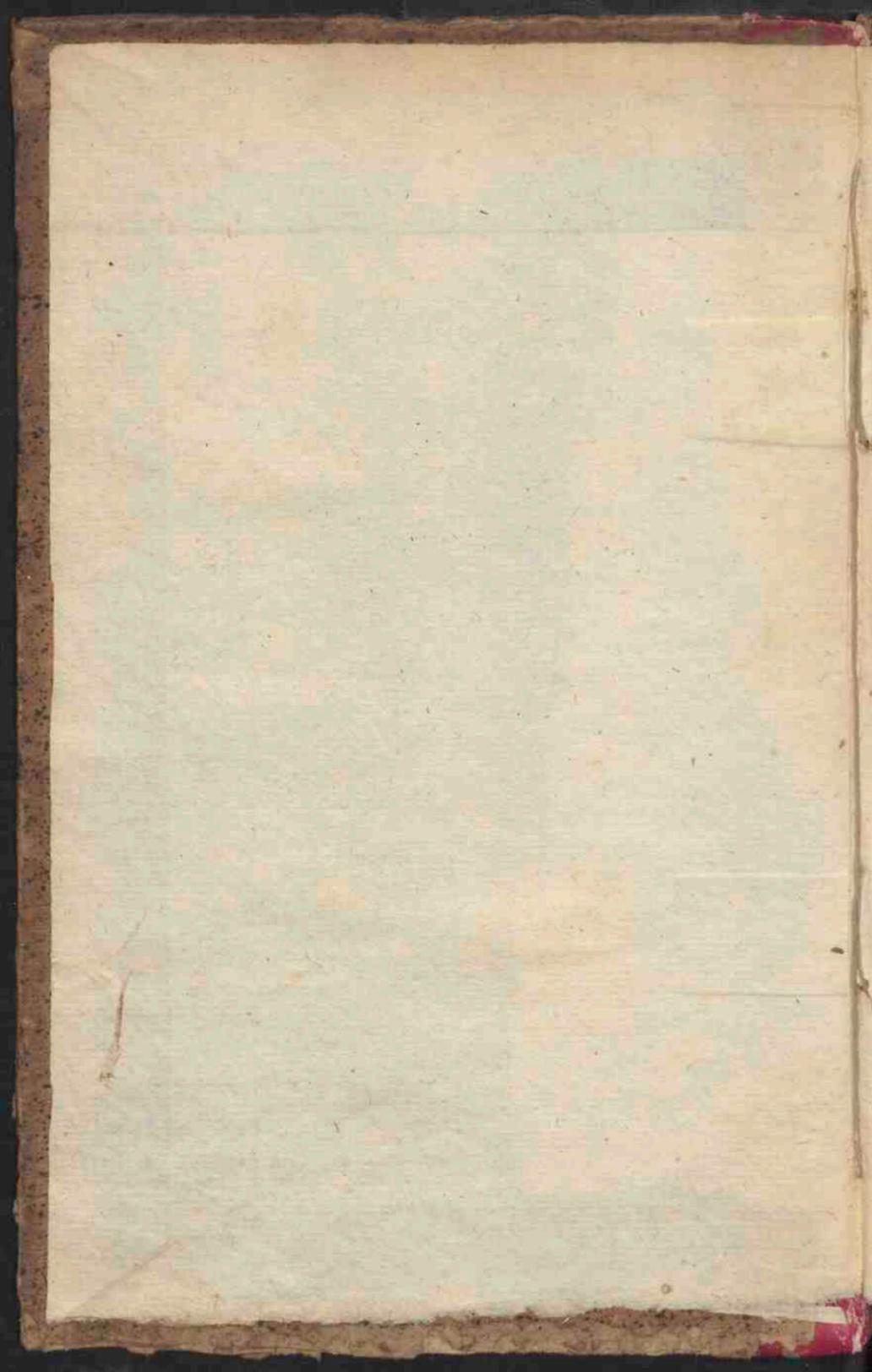
Dr J. de Winkel
n. 8296.

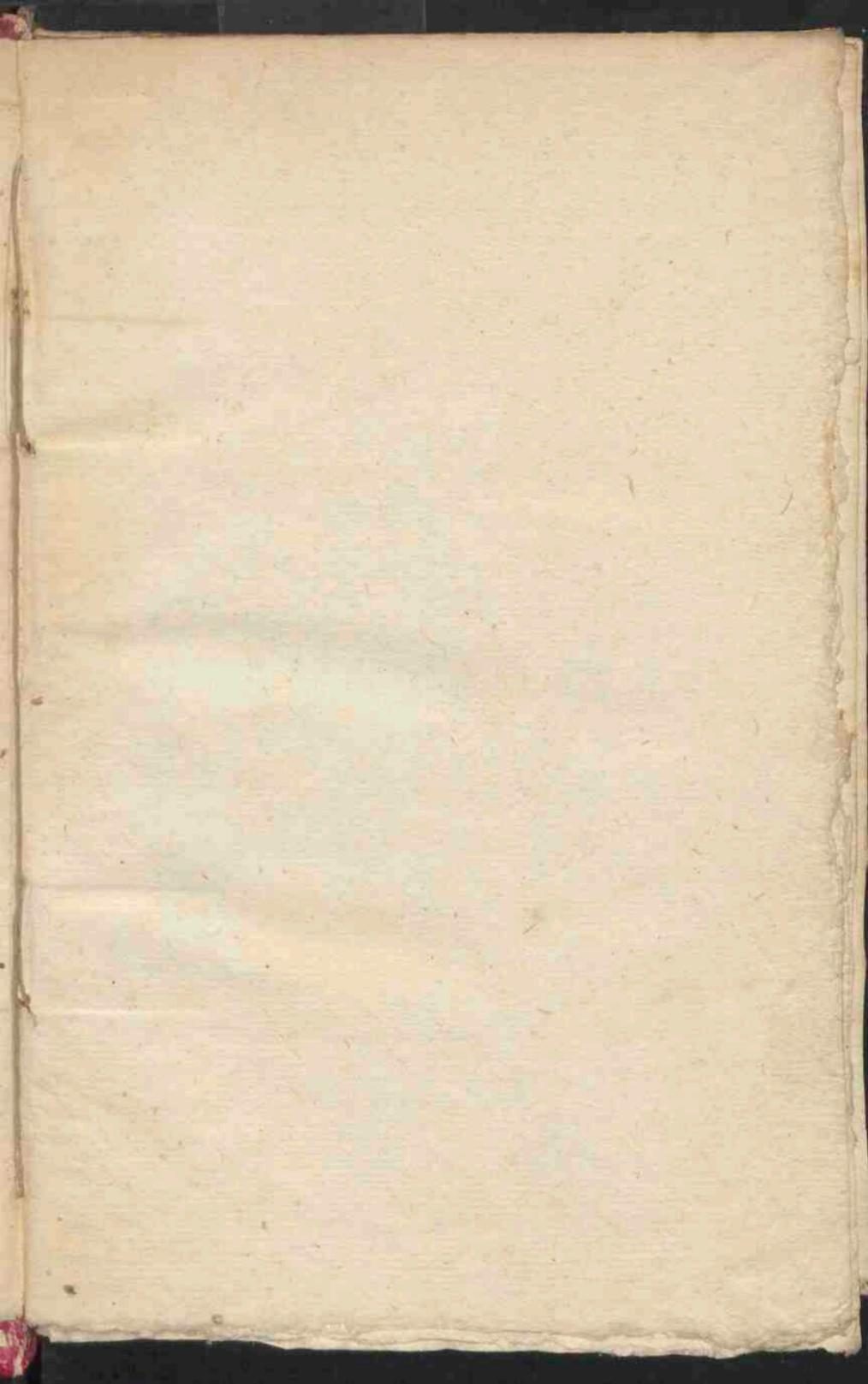
N° 12
Solemande Tweede
De 3de Partanen
B

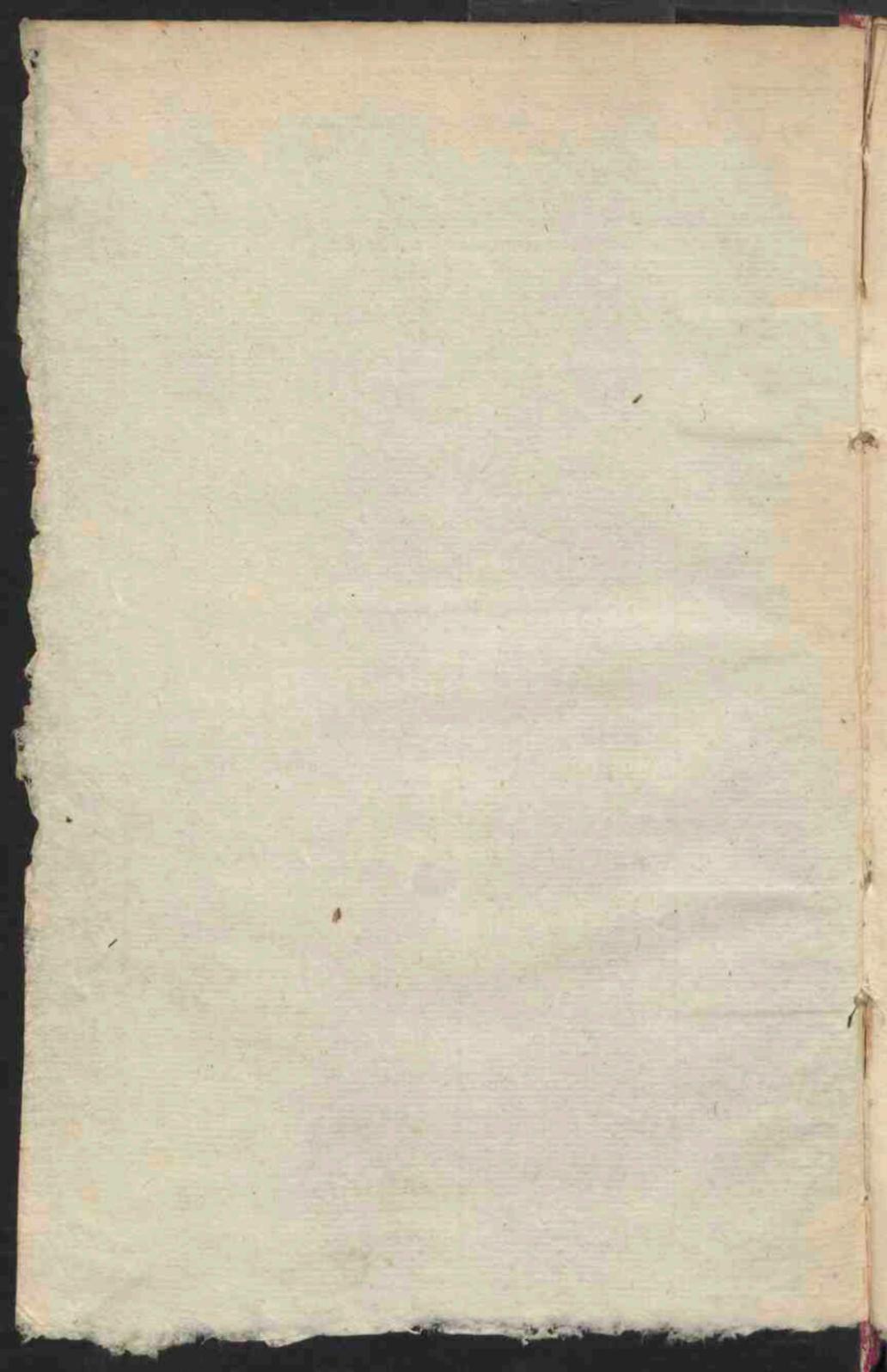
Tooneelstukken

Te WINKEL

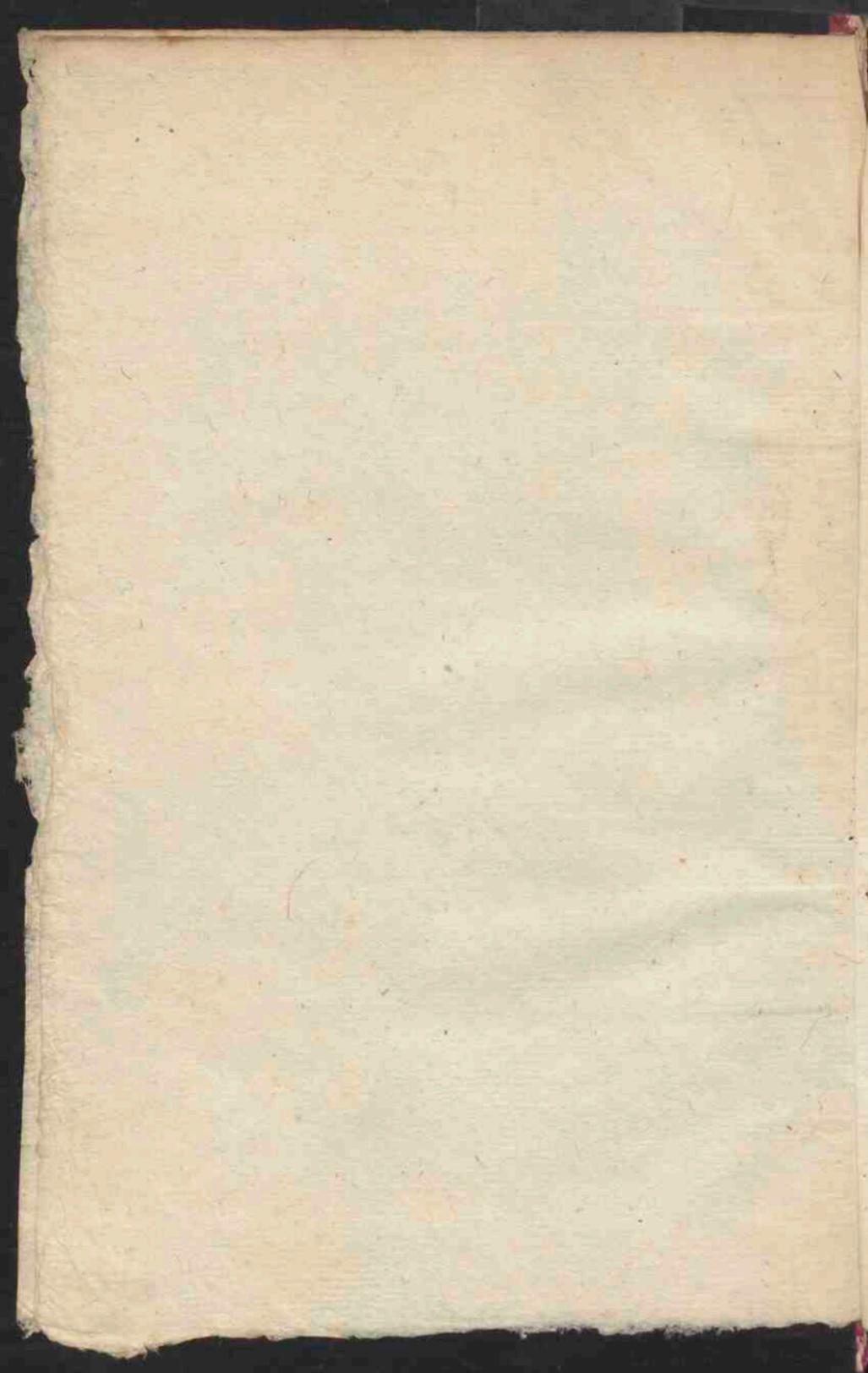
No. **374**.....

SOCIETY OF FRIENDS

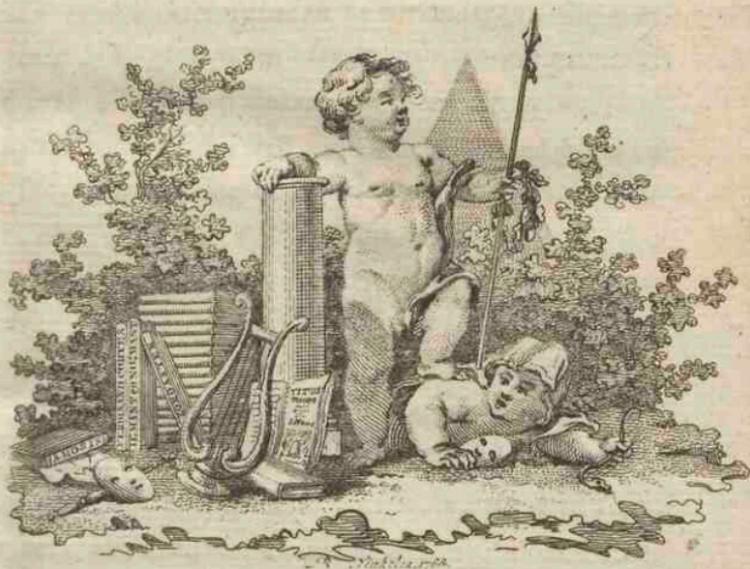

SOLIMAN DE TWEEDE.

SOLIMAN DE TWEEDE

374
S O L I M A N
D E T W E E D E,
O F
D E D R I E S U L T A N E S ;
B L Y S P E L.

D O O R
J. N O M S Z.

T e A M S T E L D A M,
By de Wed. DAVID KLIPPINK,
Boekverkoopster. 1775.

BIBLIOTHEEK DER
RIJKSUNIVERSITEIT
UTRECHT.

S O L I M A N

D E T W E D E

O F

D E B R I E S U L T A N E S

A R T S P A R T

... ..

N O W O N

... ..

... ..

... ..
... ..
... ..
... ..

VOORBERICHT.

By de uitgave van myn laatste Tooneelstuk, Amelia, heb ik myne dichtlievende landgenooten als Tooneelspeldichter waarwel gezegd; ik had toenmaals daartoe myne reden: thans keer ik tot het publiek weder; en dit is zonder reden niet. Dit is alles wat ik van myn afscheid van en myne wederkeering tot het publiek verkies te zeggen.

Dit Tooneelstuk is in het oorspronkelyke van den beroemden FAVART. Ik heb dienstig geacht hier en daar eenige kleinigheden te veranderen, die van te weinig gewigt zyn om hier te worden aangehaald.

De heer FAVART noemt Soliman, in de opdracht van zyn Tooneelstuk, een gunsteling van de glori en de liefde, een der doorluchtigste overwinnaren zyner eeuw, een liefhebber van kunsten en wetenschappen, en een held die dezelve deed bloeijen. Overéenkomsig deze trekken schetst hy Soliman overal af: overal toont hy meerder achting te hebben voor verstand, verdiensten en oprechtbeid, dan voor uiterlyke schoonheid.

De groote RACINE zegt, wegens het beruchte huwelyk van Soliman met Roxelane, in zyn fraai treurspel, Bajazet, het volgende:

't Is my bekend dat, sints één van uw vorstendom,

(Wiens volk door een' barbaar verslagen wierd alom,)

Zyne echtgenootte zag gekluisterd aan den wagen,

Waarop zyn dwingland wierd door 't Oosten omgedragen;

V O O R B E R I C H T.

Het volgend vorstendom , om zulk een sinaad gewis
 Te ontwyken , tot den echt gantsch ongenegen is:
 Maar liefde erkent geen wet door hoogmoed voorgefchreven.
 En , prins ! om u hiervan slechts één bewys te geven ,
 Bedenk dat Soliman , (gy weet dat van den geen'
 Die onder uw geslacht zich vreezen deed , voorheen
 Geen vorst zo veel dan hy 's ryks luister deed vernieeren ,)
 Zyn hart door Roxelane in alles liet regeeren ;
 En dat die fiere vorst , in spyt der wreedste wet ,
 Zyn' rykstroon met haar deelde , en tevens 't huwlyksbed ;
 En mooglyk had die vrouw geen recht ten troon te treden ,
 Dan slechts een weinig schoon , en vele arglistigheden.

*Men kan wegens de krygsbedryven van Soliman ,
 in het zelve treurspel , bladz. 18 en 19. en wegens
 het gebruik der Sultans , namelyk dat van nooit te
 huwen , bladz. 12. nader onderricht worden*

*De heer FAVART besluit zyn Tooneelstuk met een
 soort van naspel , 't welk by ons voor de kroning der
 Sultane Roxelane geeft. Ik heb goed gevonden het-
 zelve weg te laten. Hoe veel achting men den schran-
 deren dichtcr van het geestig Tooneelstuk , Soliman ,
 verscbuldigd is ; by is een mensch , die , den weg van
 waarfchynlykheid bezijden tredende , niet moet wor-
 den nagevolgd. Men behoeft slechts eene middelma-
 tige kundigheid te bezitten van de Turkfche geschie-
 denissen , en weinig van de gewoontens der Musul-
 mannen te weten , om overtuigd te zyn , dat 'er in
 dat naspel zaken voorkomen , die met de geschiedenis-
 sen*

V O O R B E R I C H T.

fen en gewoontens der Turken niet wel zyn overéén te brengen. Doch dit alles ter zyde gesteld; het gebeele naspel doet niets tot het stuk, of deszelfs zedeleer. Deze reden is, myns bedunkens, voldoende genoeg om het naspel te verwerpen. Het is slechts weinig gebeurd, dat de Sultans, sedert den tyd van den ongelukkigen Bajazet, die door den beroemden Tamerlan wierd overwonnen, in het huwelyk zyn getreden: en wy hebben te weinig bericht van de plegtigheden, die by de verheffing der ongemeenbegunstigde vrouwen, waarmede zy een huwelyk hebben aangegaan, zyn in acht genomen, om 'er met zekerheid iets van ten Tooneele te voeren. Ik keur geen prachtige vertooningen op het Tooneel af; in tegendeel, het zyn schoonbeden in een stuk; maar, myns bedunkens, zyn het geene schoonbeden, wanneer het geene noodzakelykbeden zyn.

Men kan verder, wegens de geschiedenis van Soliman en Roxelane, de Vertelling van den beroemden MARMONTEL nalezen.

PERSONAADJĒN.

SOLIMAN DE TWEEDE, *keizer der Turken.*

ROXELANE, *een Fransche* }

ELMIRE, *een Spaansche* } *slavin.*

DELIA, *een Circasfische* }

OSMYN, *opperhoofd der zwarte gesnedenen.*

SLAVEN, STOMMEN en BEDIENDEN.

[*Het TOONEEL is in het SERAIL van Soliman.*

S O L I M A N

DE T W E E D E,

O F

DE D R I E S U L T A N E S ;

B L Y S P E L.

E E R S T E B E D R Y F.

Het Tooneel verbeeld een zaal. Aan het einde zyn drie deuren, waarvoor tapyten hangen. Aan de rechter zyde ziet men een fraaije Sopba.

E E R S T E T O O N E E L.

S O L I M A N , O S M Y N .

Soliman, met een droefgeestig gelaat uitkomende, wandelt met groote schreden over het Tooneel.

Osmyn volgt hem, op eenigen afstand.

O S M Y N .

Genadige opperheer! de trouwste van uw slaven,
Wacht hier uw hoog bevel; om op uw' wenk te draven...
Hy zwygt! Ik spreek vergeefs. Gewis, naar allen schyn...

S O L I M A N .

Zeg me eens oprecht, myn waarde Osmyn!

A

Zaagt

Zaagtge ooit, zo lang gy u 't Serail zaagt aanvertrouwen,
 En 't opzigt over al de vrouwen,
 Die gy beeft... *DE TWEEDE*

OSMYN.

Ik stel gewis,

Dat dit de zwaarste post der gantsche waereld is!
 Eén vrouwmensch kan ons meer dan honderd drommels

SOLIMAN.

(plagen.

Zeg of uwe oogen ooit hier ééne schoonheid zagen,
 By al de vrouwen van myn hof,
 (Verkwiksters onzer ziel!) die wezentlyk meer lof
 Verdienende dan Elmire? een wellust myner oogen!

OSMYN.

Neen, nooit! Gy hebt u niet bedrogen,
 Mynheer. En nu gy haar bemint...

SOLIMAN.

Helaas! ik bid haar aan, myn vriend!

Wat is myn toestand naar! Ik ben beklagenswaardig!

OSMYN.

Mynheer, dat vind ik waarlyk aartig!

Uw toestand naar, omtrent de vrouwen?... Soliman,
 Spreek op, wat is de myne dan?

SOLIMAN, *na een weinig peinzens.*

Elmire gaat! ... Helaas! wat is myn lot beklaglyk!
 Elmire, waarlyk fier, maar tevens hoogst behaaglyk;
 Elmire, die my kwelt, en tevens my verrukt,
 Verlaat my! Hoe ben ik door droefheid neêrgedrukt!
 Het denkbeeld is my niét ontvloten,

Van

Van 't oogenblik toen zy my 't eerst wierd aangeboden :
 Zy, in uw' arm bezwymd, door doodelyken schrik...
 Wat was zy hemelsch schoon, Osmyn! dat oogenblik!
 Ach! toen myn tedre zorg haar had de dood onttoogen,
 Hoe lieflyk waren toen haar groote en kwynende oogen?
 De roos op hare kaak met tranendauw besproeid,
 Verrukte uw' meesters ziel. Zy hield myn hart geboeid!
 Betooverende hoop, dat ik ééns in haar zinnen
 De liefde op haar verdriet zou kunnen veld doen winnen;
 En dat ik van een hart zo vatbaar voor de pyn

Hierna eens zou verwinnaar zyn;

Hoe hebt ge my misleid!... Door haar bekoorlykheden,

Tot myn vernedering, bestreden,

En eindlyk overheerd, was ik haar vorst niet meer.

Ach! toen vergat uw vorst zichzelf! Wat ommekeer,

Hy wierd haar minnaar, ja haar slaaf! Laat af van klagen,

Dus sprak ik; wees gerust. Ik ben geen woest tiran,

Die, dol van gramfchap, eischt dat hy u zal behagen,

En dat gy u volstrekt zult naar zyn' wil gedragen.

Maar, zo ik u bewegen kan,

Blyf slechts één maand by my; vergeet hier uwe elenden.

Ik zal u, na dien tyd, weêr tot uwe oudren zenden,

Indien myn liefde u niet bekoort.

Elmire! ach, schoone Elmire! ik bid, vertrouw myn woord.

Ik zwoer!... De tyd is om! Zy tracht my aan te dryven

Om 't geen ik heb beloofd...

SOLIMAN DE TWEEDE,

OSMYN.

Zy zal wel langer blyven,
Mynheer. Geloof me, ik ken niet dan te wel haar hart:
'k Denk, dat haar afreis haar oncündig meerder smart
Dan u.

SOLIMAN.

En dat waaröm?

OSMYN.

Waaröm? Waaröm? wat vragen!
Omdat ze een vrouw is, en omdat men alle dagen
Geen' Turkfchen keizer tot een' minnaar krygt, mynheer.
Elmires Spaanfche ziel is fier, en tevens teër:
Zy haakt in 't hart naar 't uur om zich aan u te fchenken;
Maar 't Spaansch fatfoen...

SOLIMAN.

Laat afhaar in hare eer te krenken.

OSMYN.

Daarvoor behoede my de groote Mahomet!
Maar, zeg! ontfangt ze u niet des morgens aan 't Toilet?
Want dat 's de plaats daar vele vrouwen
Verlangen, dat men haar zal van naby befchouwen.

SOLIMAN.

Ze ontfangt my daar; maar altyd koel.

OSMYN

Ja, dat 's alleen om uw gevoel

Te toetsen. Zeker! ...

SOLIMAN.

Wil toch zwijgen.

Of liever om mynheer des te eer' in 't net te krygen ;

Dat is zo de gewone greep.

Ô 't Vrouwvolk , 't vrouwvolk is zo leep !

Ik heb niet dan te wel de vrouwen leeren kennen.

Zy kunnen ons zo raar aan zich gewennen !

De meeste veinzen zo een zekere achtloosheid ,

Waardoor het manvolk word verleid.

En , in den grond beschouwd , 't zyn groote kleinigheden ,

(Die 't vrouwvolk te veraadlen weet ,)

Waardoor een vrouw ons kluisters sneed ,

En maakt dat zy word aangebeden.

By voorbeeld : heeft 'er een mooi hair ,

Zy zorgt aan haar Toilet dat gy het word gewaar ;

Want , quasi , zal zy dan haar vlechten netjes schikken.

Een ander siert haar hoofd met fraai gemaakte strikken ,

En maakt die met haar hand , opdat het manlyk hart

Door mooije vingers , die steeds spelen , word' verward.

Een ander , om het hart eens mans tot zich te troonen ,

Zal hem , als by geval , twee marmren armen toonen ,

En toont in 't spiegelglas , heel achtloos , 't blanke vel ;

Alsöf zy zeggen wil : mejonker ! zie je 't wel ?

En uwe Elmire is liefde waardig.

Mynheer , zy weet die kunstjes aartig !

Dan speelt ze eens met een golvend lint ,

Dat zich dan , quasi , los bevind ;

Zy steekt het vast ; het mogt vervelen.

6 SOLIMAN DE TWEEDE,
Dan zien we 'er met haar voeten spelen;
Wanneer ons oog haar schoentjes ziet.
Maar dat is 't eijerëten niet:

Zy wil niet dat men lette op kous of schoenen;
Maar op twee voetjes, waard' te zoenen!
Dan valt 'er eens iets op den grond:
Zy bukt zich, ja! en op dien stond

Ontsluit zich 't fraai tooneel des sieraads van de vrouwen!
De halsdoek gaapt; en fluks, zodra zy 't word gewaar,
Weet ze, op een' wyz' zo zonderbaar

Als fraaitjes, de eene helpt voor ons bedekt te houën (wen;
Van 't geen zy wil dat wy straks de andre helpt beschou-

Maar, ziet! dan word ze ontroerd, en bloost,
Terwyl zy, quasi, zuchten loost,

En vraagt, beschaamd, voor die vertooning,
(Als waar' die by geval,) verschooning;

Maar die niet gek is, word zeer klaar

In haar meer blydschap dan verlegenheid gewaar.

In 't kort...

SOLIMAN.

Hou op! Ik wil 't. Eerbiedig meer de zeden
Van 't achtbaar voorwerp, door uw' meester aangebeden.

OSMYN.

Wel nu! 'k Heb ongelyk; ik wierd misleid door schyn.
Neen: gy zyt niet bemind, dewyl gy 't niet wilt zyn.

SOLIMAN.

Dewyl ik dat niet wil!

OSMYN.

Wel neen! 'k Begin te vreezen,
 Dat gy niet weten wilt oprecht bemind te wezen.
 Dit fchynt uw ongeluk: het fchynt gy acht geen goed,
 't En zy gy 't duur betalen moet.

SOLIMAN.

't Is waar, uw oordeel is, maar tot myn fnart, rechtvaardig:
 Myn inborst maakt, met recht, my hoogst beklagenswaar-
 OSMYN. (dig.

Dat dunkt me in waarheid ook, mynheer!
 Maar haast u toch, en wacht niet meer
 Met kiezen, wie in 't einde uw liefde eens weg zal dragen,
 En als begunstigde Sultane u zal behagen;
 Want nu is 't gantsch Serail vol nyd;
 Men yvert om uw gunst, om ftryd;
 En 't is een last, vyfhonderd wyven,
 Die alle dagen famen kyven,
 Te stillen.

SOLIMAN.

Myne Elmire is 't die me alleen bekoort!

OSMYN.

Wel, sta dan minder op uw woord.
 En hou haar hier, mynheer. Bemint gy haar zo teder,
 Zend dan terftond aan de oudren weder
 Dat leger vrouwlui, dat, gewis,
 Als gy één vrouw bemint, u niet dan nutloos is;
 En zich door my, en myns gelyken, alle dagen,
 Het zy uit pligt of uit baldadigheid,

8 SOLIMAN DE TWEEDE,

Op allerhande wyz' ziet plagen;

Schoon één van ons, rechtuit gezeid,

Meer nutloos is dan honderd vrouwen.

Daar elk, natuurlyk, zyn belang in 't oog moet houën,

En elks belang verschilt, heeft elk ook zynen wil:

Ziedaar den weg gebaad tot eindeloos geschil!

En in dien oceaen van willen en begeeren,

Weet ik noch iemand zich tot wat party te keeren.

En wat 's hiervan 't gevolg? natuurlyk twist en haat.

Geloof my, Sultan! inderdaad, (spreken.

Denk nooit dat de eendragt woont waar veel belangen

Dit is niet dan te veel in hof en raad gebleken.

SOLIMAN.

Dit is uw zaak. 'k Wil dat men zwyge, en zich verdraag'.

OSMYN.

Is dat myn zaak? 'k Waar' dan, waarachtig! liefst van daag

Van 't gouverneurschap van den vrouwenstoet ontheven.

De drommel mag hier meer by al die vrouwlui leven!

Daar is 'er onder andren één,

Die noch niet lang hier 't eerst verscheen,

Een jonge Fransche meid, die 't schrikkeelyk durft roeren.

Ze is los en wild, steeds klaar om 't hoogste woord te voe-

Zy houd elk voor den gek, en leeft (ren.

Zo als de Hemel 't haar in hart en hersfens geeft;

Dat is, zy volgt haar' kop. Ik kan 't u niet verzaken,

Zy leeft als zy my dol kan maken.

SOLIMAN.

Hoe meer ik 't oog op deze afbeelding sla,

Hoe

Hoe meer ik Roxelane ontdekke!

OSMYN.

In waarheid, ja!

Gy hebt gelyk. Men kan het niet gedoogen...

SOLIMAN.

Ik vestte op haar reeds, meer dan ééns, myne oogen.

'k Geloof niet dat hier iemand leeft,

Die zulk een koddig uitzigt heeft.

OSMYN.

Haar neus, ja gantsch gelaat trotsfeert, zo 't schynt, de liefde.

SOLIMAN.

Men houde haar in toom. Doch schoon ze u al eens griefde

Door spotterny...

OSMYN.

'k Verlies 't geduld!

Mynheer, ik word te grof gesuld:

Ei lieve! als ik eens kyf, om groote of kleine dingen,

Dan gaat ze aan 't dansen of aan 't zingen;

Zy aapt myn boosheid na; en bleef het hier noch by!

Maar ze aapt uw deftigheid ook na, vol spotterny.

Zy is 't alleen die leeft om ons het meest te plagen,

En die, zo 't schynt, niet zoekt dat zy u zal behagen.

SOLIMAN.

Gy zoud welhaast haar zien veranderen, zo ik haar

Veréerde met één lonk. Maar laten wy dit daar!

Zyn myn geschenken voor Elmire reeds vervaardigd?

OSMYN.

't Is alles klaar waarmede uw hoogheid haar verwaardigt.

10 SOLIMAN DE TWEEDE,

Wilt gy haar zelf ook zien?

SOLIMAN.

ô Ja!

T W E E D E T O O N E E L.

SOLIMAN, *alleen.*

Wat oogenblik! wat wreede reis!... Te spaê
Helaas! is myn getreur. Ik moet verkiezen...
Ik voelde nooit de pyn van 't hart dat liefde voed,
En scheid van 't geen 't bemint!... Ben ik 't die zuchten
Om eenig voorwerp dat ik eeuwig moet verliezen! (moet
Zy komt.

D E R D E T O O N E E L.

SOLIMAN, ELMIRE, OSMYN. *Eenige slaven,
met geschenken.*

SOLIMAN.

'k Weet wat gy wilt; ik weet het tot myn smart!
Vertrek. Sla geen meer acht op myn beminnend hart.

Ik hield één maand u in myn staten,

Opdat gy aan u zelf gelaten,

En waarlyk vry in dit gewelf,

U zoud gewennen aan 't bestieren van uzelf.

't Straal zag, schier als my, Elmire in alles eeren.

Verr' van uw vryheid in het minste stuk te deeren,

Heb ik de strengheid van een oud gebruik gedoemd,

Dat ons door onze wet als heilig word geroemd.

Zo

Zo 't vry staat aan de stervelingen
 Naar onbepaald gezag te dingen,
 De schoonheid en de deugd behoort dat recht alleen.

ELMIRE.

Ach! Sultan, uw grootmoedigheên
 Verschaffen me een vermaak, verr' boven myn gedachten:
 Het groot vermaak van u om uwe deugden te achten,
 En uw goedhartigheid, en eedlen zagten aart,
 Met een verwondering te aanschouwen hunner waard'!

Een heerschend held, die, in het midden
 Der aardfche grootheid, om zyn deugd zich aan doet bid-
 Heeft door zyn deugd een grooter recht (den,
 Tot heerschen, dan door de eer van 't lot hem toegelegd.
 Hy die de kunst verstaat om 't menschlyk hart te streelen,
 Is grooter man dan hy die niets kan dan bevelen.

SOLIMAN.

En, ondanks zo veel deugd, die u ter harte gaat,
 Zyt gy 't nochtans die my verlaat!
 Dees dag rukt ons vanéén! Ik durf niet langer hopen...

ELMIRE.

Hoe! is de maand dan reeds verlopen?

OSMYN, *bem by den rok trekkende.*

Mynheer, daar hebt gy 'tal: 'k heb 't u gezegd, ze is sijn.

SOLIMAN.

Elmire, ach! zou het mooglyk zyn...

ELMIRE.

Indien myn afreis u zo doodelyk zou kwellen,
 Is myn vertrek licht uit te stellen.

Ik

12 SOLIMAN DE TWEEDE,

Ik ben u veel verplicht...

SOLIMAN.

Zo 't slechts verplichting is,

Vertrek. Ik eisch iets meer dan dankerkentenis.

'k Zal my van myn geluk verfteken,

Om 't uwe; ik moet alleen het uwe hooren spreken.

Maar, zo de liefde... Ik hoop niet meer!

Ga, zie uw vaderland en bloedverwanten weêr;

Omhels hen, met vernoegde zinnen:

Gy zyt het dubbeld waard' dat zy u teêr beminnen.

ELMIRE.

Ons maagschap is somtyds omtrent ons lot meest koel.

De jaren, vorst! verdoven in den mensch 't gevoel,

Ja, zy verzwakken meest de vrindschap onzer magen.

Gy hebt u jegens my veel edeler gedragen;

Dus hebt gy grooter recht op my.

Geloof my, Sultan! waarlyk, hy

Die ons gelukkigst maakt, en weet tot zich te trekken,

Verdient dat wy hem steeds ten eigendom verstrekken.

SOLIMAN.

Dat ik ten voorbeeld strekke aan bloedverwant en vrind!...

Verhaal hen hoe dit hart u altyd heeft bemint.

Dat dees geschenken, daar we uw deugden meê beloonen,

Hen myn genegen hart voor myne Elmire toonen!

*Hy wylt op de geschenken, die de slaven in bunne
banden houden.*

ELMIRE.

't Is billyk dat ik u al uw geschenken laat'.

SOLIMAN.

Veracht gy my zo veel, dat gy een gift verfmaad?

ELMIRE.

Ik neem uw beeldnis meê: dit kan me alleen behagen;
 Zo my de liefde dat niet steeds in 't hart doet dragen,
 De erkentnis zal het doen; dees drukt het my in 't hart!
 Ik voel by myn vertrek, in waarheid, zo veel finart,
 Alsöf ik vaderland en vrinden ging begeven...

Gy zult in myn gedachten leven!

Met een gemaakte aandoening.

Ach! Sultan, vaar steeds wel.

SOLIMAN.

ô Doodelyk verdriet!

Elmire, gy vertrekt! Gy hoort myn klagten niet!

ELMIRE, *ter zyde.*

Hy kwynt! Ik hoop noch hem te vangen.

SOLIMAN.

En 't geen ik u wil doen erlangen

Verfmaad gy! Ach! zo Soliman

Slechts iets op u verwinnen kan,

Aanvaard voor 't minst het geen zyn goedheid u wil schen-
 Opdat gy aan zyn liefde en achting zoud gedenken. (ken;

ELMIRE.

ô Neen! 'k zou van die kostlykheid,

Door u my gunstig toegeleid,

Niets willen, dan alleen om daarmee voor uwe oogen...

SOLIMAN.

Wel nu... Ik hoop vergeefs: uw hart blyft onbewogen;

Het

Het voelt niets van het geen ik voel!

ELMIRE, *zich ontroerd veinzende.*

Maar...

SOLIMAN.

Ach! gy gaat, Elmire! en laat myn hart ten doel
Aan smarten, die myn rust gestadig zullen krenken!

ELMIRE, *zich een weinig bedenkende.*

Vorst... ik aanvaard dan uw geschenken.

SOLIMAN.

Hoe! myn geluk...

ELMIRE.

ô Ja! 'k deed my te lang geweld.

Wie aan de ontdekking van zyn liefde palen stelt,
Bemint slechts flaauw. Elk uur dat we ons verliefd gepein-

Uit hoogmoed of belang, ontveinzen, (zen,
Ontsteelt men 't geen men mint; en is dus dievery.

Myn hart ontdekt zich eindlyk vry:

('k Heb menig vrolyk uur, door 't veinzen, u ontnomen!)

Myn hart was 't uwe, sints ik hier ben aangekomen.

En heb ik ooit uw hart bedroefd door myn gewezen,

Myn vorst! Elmire schreide alleen

Uit vrees, dat zy u min dan andren zou bekoren.

SOLIMAN, *op eene wyze die minder
genoegen, dan verwondering,
wegens de spoedige verandering
van ELMIRE'S gedrag, uit-
drukt.*

Nooit dacht ik myn geluk zo ras te zien geboren!

Ter

Ter zyde.

Zy had Osmyn geenszins verblind.

ELMIRE, *met drift.*

Gy mint my, en gy word bemind.

Ik, tot verrukking toe, door blydschap aangedreven,

Ga dadelyk bevelen geven

Tot staking van een reis, waarvan 't gevolg myn hart

Gewis doorbooren zou met doodelyke snart.

Ter zyde.

Ik mag in 't eind' dan zegepralen!

VIERDE TOONEEL.

SOLIMAN, OSMYN.

OSMYN, *bem eenigen tyd aanzierende,
buigt zich eindelyk, met groo-
te deftigheid.*

Mynheer, ik zie de vreugd uit beide uwe oogen stralen.

Ik wensch u veel geluk. Nu kunt gy vry uw hoofd...

SOLIMAN.

Ik sta verbaasd! Wie had geloofd,

Dat zy zo schielyk zich aan my zoude overgeven!

OSMYN.

Hoe drommel nu! Een maand zaagt gy u wederstreven!...

Ziedaar, 'k verbeur myn' kop, zo ge, in uw' gantschen staat,

Een vrouw vind die één uur den Turkschen vorst ver-

SOLIMAN.

(*sinaad.*)

Osmyn, helaas! 'k begin te vreezen,

Dat

16 SOLIMAN DE TWEEDE,

Dat zy eerzuchtiger, dan teêr verliefd zal wezen.

Ik weet niet, maar ik word in haar

Die tedre ontroering niet gewaar,

Dat aartig iets, de geen' die teêr beminnen eigen.

OSMYN.

Heet dat geen mannetjes zich schildren aan den wand,

Dan weet ik 't niet! Mynheer, hoe krygt ge in uw verstand

Om, midden in 't geluk, uzelv' met smart te dreigen?

SOLIMAN.

Ik zag met meer vermaak een tedre ontroering aan,

Die ik, van tyd tot tyd, in haar had doen ontstaan.

'k Verkiës liefst myn geluk te kennen, 't af te wachten,

't Myzelv' te danken, door met zorg daar naar te trachten.

Hoe zoet is 't, als ons hart een' tegenstand bestryd

Van 't geen men teêr bemint, en dan, van tyd tot tyd,

Verwinningen behaalt? Dat kan verwinnen heten!

Het geen men licht verkrygt, word doorgaans licht verge-

Elmire zegt, ééns slags: „Gy word van my bemind”; (ten.

En alle tegenstand houd daarmede op. Ach! vrind,

Waarom word nóch haar hart niet door uw' vorst bestre-

Want, inderdaad, haar tederheden, (den!

(Het zy ze oprecht zyn, of geveinsd,)

Doen, hoe myn hart daar meer op peinst,

My zó gemaklyk zegepralen,

Dat de eedle keurigheid, die my zo eigen is

In 't geen ik wil en doe, gewis

Zich gantsch niet voelt gestreeld door dat triomf behalen.

Gy wilt dan met geweld de zege duur betalen!...

Fiat! Maar biegt eens op, mynheer:

Ik wilde u, als ik kon, van kwellingen ontheffen;

Is 't mooglyk, dat een vrouw een' langen tegenweer,

Wanneer wy alles wel beseffen,

Kan bieden aan een' vorst van 't Ottomansche ryk?

Het vrouwvolk is hier gantsch niet onverbiddelyk;

Natuurlyk moet het zich hier schielyk naar ons schikken;

Het kent de waarde hier van gunstige oogenblikken.

En, 'k heb 't u meer gezegd, een vrouw is altyd vrouw.

Geloof toch Mahomet, mynheer! ter goeder trouw:

Hy, die ons wetten gaf, hy kende, in zyne dagen,

De vrouwen degelyk, en wist haar te behagen;

Ja, leefde ook onder haar meest in zyn element!

Natuur, goeddoende in al haar werking, heeft de vrouwen,

Wanneer 't de liefde geld, een' stuggen aart onthouên;

Zy heeft haar in de ziel slechts zagtheid ingeprent.

Dit wist hy. En waarom wilt gy dan, onrechtvaardig,

Een' langen tegenstand, der kunne op 't hoogst onwaardig?

Een' tegenstand niet in de magt

Van 't zagte vrouwelyk geslacht?...

Die wezens, inderdaad tot 's mans geluk geschapen,

Zyn teêr, uit hoofde van gestel,

En zwak, uit plicht... Verstaat gy 't wel?

Hoor toe, mynheer! gy sehynt te mynren, of te slapen!

Der vrouwen lange tegenstand

18 SOLIMAN DE TWEEDE,

Zou, als met opgeheven hand,
De wet van Medeneiging breken;

En dus de maatschappy van veel geluk verfteken.
De loop der eedle drift waardoor het menschdom bloeit,
Dient niet te veel gestuit, of word als uitgeroeid.
Ten algemeene nutte is alles afgewogen!
Elmire is slechts een vrouw, gelyk een andere is:
Een lange tegenstand is niet in haar vermogen;
Zy volgt haar' aart; en 't is gewis
Een dwaasheid, als gy eischt dat ze u als van zich duwe.
Te zwichten is haar lot, te zegepralen 't uwe.

SOLIMAN.

Welaaan! geloven wy dat ik haar gunst verdien?
Genoeg, ik zegepraal! Maar zal ik hier niet zien,
Dan van dat aklig soort van onderworpen vrouwen,
Gereed, op ons bével, ons minzaam te onderhouên?
Dan wezens die, naar allen schyn,
In 't streelen slechts werktuiglyk zyn?
Dan die uit vrees zich overgeven?

Of slechts uit glorizucht naar onze liefde streven?

De kwyning is dan al myn deel!

My walgt de vleijery, en een gemaakt gestreel;
Dit's kwellling, die de ziel, als doodlyk, heeft te schroomen!
Ach! zo gy me ooit weêr tot den wreeden staat ziet komen
Van zelfverveling, die de liefde in 't eind' zelfs dood,
Laat my niet over aan myzelv'.

OSMYN.

Het heeft geen' nood.

Myn

Myn hulp zal u 't verdriet wel doen ontspringen:

De tafelvreugd, het dansen, 't zingen,

Zal u, wanneer gy kwynt, wel van verdriet ontslaan:

V Y F D E T O O N E E L.

SOLIMAN, ELMIRE, OSMYN.

ELMIRE, *prachtig gekleed.*

Myn vorst, ik trok om u dees kostbre kleedren aan.

Zo 't u behaagt, ik zal 't onmidlyk

Verklaren voor myn meest begunstigd kleed.

Behaag ik u daarin?

SOLIMAN.

Ik vind u gantsch aanbidlyk.

ELMIRE.

Om dat by u te zyn word al myn zorg besteed.

SOLIMAN.

Met uw bevalligheid behoeft men niet te vreezen,

Dat eenig tooifel ooit zal onbehaaglyk wezen;

Maar 't kleed dat gy terstond hebt afgelegd, indien

Ik 't zeggen durf... schoon meer eenvoudig... deed min
hinder... (der...

Het had meer losheid, en 't verdoofde uw schoonheid min-

't Deed uw bevalligheid, dit dunkt my, meerder zien!

ELMIRE.

Ik heb dees tedre kleur verkoren;

En toonde u liefst daardoor myn teder hart.

OSMYN, *ter zyde.*

Zeer goed!

20 SOLIMAN DE TWEEDE,

Dat is de rechte toon; zo moet men zich doen hooren.
Die meid verstaat de kunst, of ik ben gek!

ELMIRE.

Men moet,
Zelfs in het minste ding, altoos met yver trachten.
Om 't geen men teêr bemint behaaglyk op te wachten.
Dit is myn eenig doel, dit is myn zorg geheel...

OSMYN, *ter zyde.*

Die kan den slimsten vent verleiden, by myn keel!

SOLIMAN.

Elmire...

ELMIRE.

Ach! laat myn keur voor 't minst „my” vergenoegen.
Ja, vorst! ik wil alleen my naar de oprechtheid voegen.
De waarheid is my lief. Ach! wie verdient ooit meer
Bemind te zyn, dan gy! Zo braaf een opperheer,
Beroemd, van elk geëerd, om zo veel deugdbetooning...

OSMYN, *ter zyde.*

Zo voort maar! toe!

SOLIMAN.

Ik bid verschooning,
Elmire! ... Is 't geen gevei, dat gy my liefde draagt?

ELMIRE.

Ik weet dat vleijery uw edelhart mishaaft.
Hy die den roem ontvlied verdient den roem te meerder.

Myn hart bemint u daarom teêrder.

SOLIMAN.

Altyd dezelfde toon! altyd met éénen geest...

OSMYN, *eenige verveling in den Sultan
bespeurende.*

Mynheer, verlangt gy niet een feest?

SOLIMAN.

Men zal 'er een, ter eer van myn Sultane, geven.

ELMIRE.

Gy kunt u van die zorg ontslaan:

De liefde is met zichzelf voldaan;

Ze is op zichzelf de vreugd van 't leven.

Een hart, oprecht verliefd, is, by alle ydle vreugd,

Alleen op 't zien van 't geen 't bemint verheugd;

Aan zyn gezelschap is al onze vreugd verbonden.

Vermaken, feest, en spel, zyn enkel uitgevonden

Tot schaadloosstelling van den geen'

Die ongevoelig is...

SOLIMAN.

δ Neen! (komen

't Vermaak werkt sterkst op 't hart eens minnaars, die vol-

Door zyn geluk is ingenomen.

Ja, zulk een' dient de vreugd het meest!

Vermaak drukt zyn geluk hem sterker in den geest.

Hy heeft dan waarlyk recht om meest daarop te doelen.

Vermaak is niet geschikt voor harten die niets voelen.

OSMYN.

Daar hoor ik u, mynheer! Wilt gy, tot tydverdryf,

Een dansje?... ik ga; ik vlieg!

ELMIRE.

Neen, blyf.

SOLIMAN DE TWEEDE,

OSMYN.

Geloof my, gy zult fraai zien springen.

Met deftigheid.

En dat wel door myn leereelingen.

SOLIMAN.

Ga, roep die nieuwe zangster hier;

'k Meen Delia; 'k vergat haar schier.

Men roemde my op 't hoogst haar gaven.

OSMYN.

Ik zal niet gaan; neen! ik zal draven.

ZESDE TOONEEL.

SOLIMAN, ELMIRE.

SOLIMAN.

Mint gy de zangkunst? Inderdaad...

ELMIRE.

Ei! pleeg toch met myn' smaak geen' raad.

Ik min 't geen gy bemint; 'k hou dat alleen in waarde.

Gy zyt myn grootste schat, myn hoogst vermaak op aarde.

En zo gy dus my mint...

SOLIMAN.

Wat hoon! Met welk een' schyn...

ELMIRE.

Dan zou, in tegendeel, myn smaak ook de uwe zyn.

SOLIMAN.

Men komt. Zo't waarheid is het geen men my deed hoo- (ren,

Zal Delia gewis ons door haar stem bekoren.

Hy plaatst zich op de Sopha, en doet Elmire nevens hem zitten; en vervolgt, Delia ziende.

Zy

Zy heeft meer houding dan ik dacht.

ELMIRE.

Haar winkbraauw geeft haar trekken kracht;
Maar . . . van naby befchouwd , is zy niet van de fchoonen.

Z E V E N D E T O O N E E L.

SOLIMAN, ELMIRE, DELIA.

DELIA, *knielende voor den Sultan.*

Ik darf, op uw bevel, ô vorst! my hier vertoonen.
Uw hoofdman, aan wiens zorg dit hof is toevertrouwd,
Heeft my bericht, dat gy myn zangkunst hooren woud.
Een eer, zo ongemeen, baart zeker een vervoering . . .

SOLIMAN, *op eene onverschillige wyze.*

Sta op, en zing.

DELIA, *opstaande.*

Myn vorst, vergeef my myne ontroering.
Den arend is 't alleen vergund het zonnelyk
Te nadren. Schenk myn kunst een gunstig aangezicht!

Zy zingt.

In den kryg, en in de vrede,
Zegepraalt gy, keer op keer;
't Zwaard is vreeslyk uit uw schede;
Liefde fchenkt u haar geweer.
't Zyn Mars en Venus die u minnen!
Gy hecht, in 't veld, de zegepraal
Zo fpoedig aan uw heldenftaal,
Als gy in 't hof elks hart kunt winnen.

SOLIMAN.

Wat heimelyke vreugd of myn gemoed ontfteekt!
Haar stem betoovert my, verrukt myn hart door de ooren!

ELMIRE.

Het geen my beter moet bekoren,
Is dat haar zoete zang de waarheid niet weêrspreekt.

Ter zyde, Delia aanziende.

't Schynt dat zy reeds wat trotsheid kweekt.

SOLIMAN.

Zy heeft een zeker Iets dat waarlyk kan behagen.

Tegen Elmire, haar band vattende.

'k Wil dat zy u haar hof zal maken, alle dagen.

Delia aanziende.

Hoe moet een liefdezang, uit zulk een' lieven mond,

In 't hart eens tedren minnaars dringen!

DELIA.

Zo gy 't beveelt, ik zal terstond

Van de onstandvastigheid der jonge minnaars zingen.

ELMIRE.

Neen, 't is genoeg. Men zwyg!

SOLIMAN.

Ik bid, laat haar begaan:

Men moedig, dit is recht, zo veel verdiensten aan.

*ELMIRE, op eene wyze die haar ingekropte
spyt uitdrukt.*

't Is wel!

SOLIMAN.

Zing vry: gy zult daardoor uw' vorst verplichten.

EL.

ELMIRE, *ter zyde.*

'k Verlies 't geduld... maar ik moet zwichten!

DELIA, *zingt (*).*

Gy, die in 't vuur der jeugd bemint,

Uw drift is meest gelyk aan 't wandlen van den wind:

Hy streelt renonkels, tulpen, rozen!

Nooit kuscht hy eenig soort alleen:

Hy kuscht, en daadlyk vlieg hy heen,

Om andren teder lief te kozen.

't Nieuw voorwerp baart steeds nieuwen lust,

ô Minnaars! en dit vuur, dat zelden word gebluscht,

Doet u schier alle vrouwen roemen.

Dit zy zo! Volgt dan steeds den wind!

De schoonen die gy pryslyk vind,

Zyn in de tuin der liefde bloemen.

SOLIMAN, *met drift opstaande.*

Niets was ooit beter naar myn' smaak!

Haar slem doet en aan 't hart en aan het oor vermaak!

Tegen Elmire.

Wat dunkt u? Oordeelt gy haar' zang niet even gunstig?

ELMIRE, *met een weinig afgunst.*

Hy is voor my wat al te kunstig.

SOLIMAN.

Zy zingt verrukkelyk! Gy hebt het wel gevat.

EL-

(*) Terwyl Delia zingt, slaat de Sultan de maat in de hand van Elmire; die, de oplettendheid van Soliman omtrent Delia bespeurende, haar hand, met eene beweging die haar' minnenyd uitdrukt, te rug trekt.

En gy, gy antwoord wel. Ei! hoor haar stem noch wat.
 'k Wil uwe oplettendheid niet flooren.

Ter zyde.

Verbergen we onze spyt.

Zy vertrekt.

A G T S T E T O O N E E L.

SOLIMAN, DELIA.

SOLIMAN, *zonder bemerkt te hebben, dat
 Elmire vertrokken is.*

o Schoone Delia!

Is 't wonder, dat de man die uwē zang mag hooren,
 Tot uw gevoelen overga?

All' wat gy zingt is vol betooveringen!

Wanneer het u behaagt te zingen,

Van 's minnaars onstandvastigheid,

Straks word ons hart, hoe fier, tot wankelen geleid...

Maar, hoe! Elmire is weg? Wat heeft haar aangedreven...

DELIA, *met een weinig vergenoeging.* (ven.

Zy heeft, zo 't schein ontroerd, met drift dees plaats bege-

SOLIMAN.

Wel hoe! ik heb dit niet bemerkt...

't Vermaak van uw gezang heeft dit gewis bewerkt.

N E G E N D E T O O N E E L.

SOLIMAN, DELIA, OSMYN.

OSMYN, *driftig uitkomende.*

Mynheer, 'k weet in 't verblyf der vrouwen
 Onmooglyk langer huis te houën,
 Met die verbruste Franiche meid!

Ze is onverdragelyk; ze is vol baldadigheid. (ren.
 Vergun dat ik op 't strengst haar' hoogmoed moog' verneê-
 Zy durft een' achtbaar' man, gelyk ik ben, trotseren.
 Zy scheld, bespot my, speelt my potsen; inderdaad,
 Haar moedwil is wel meest die 't all' te boven gaat.

Zy zit, van kop tot teen, vol kwade fratzen:

Zy knypt me, en lacht, of maakt grimatsen,
 Wanneer ik schreeuw. En, vol van boze vrolykheid,
 Spot zy met onzen toorn', wat haar ook word' gezeid.
 Geen eerbied, geen bedwang, weêrhoud haar stoute vlagen.
 En ik, ik moet wel meest haar spotterny verdragen;
 Al de andren loopen mis! Ik ben al evenwel
 Hier de eerste dienaar van uw Hoogheids hoog bevel;
 Die, met zyn Hoogheids hoog verlof, in dees gewelven,
 (Verbeeldende inderdaad zyn hooge Hoogheid zelve,)
 My nimmer ongestraft kan zien begekken, of (hof...
 Het geld zyn Hoogheid meê. Zyn Hoogheid waaght het

SOLIMAN.

Die Roxelane is gantsch byzonder!

OSMYN.

Mynheer, in 't kwaaddoen is ze een wonder!

SOLIMAN.

Men roep' haar hier. Ik wil haar zien.

OSMYN.

Ik was in haar vertrek: 'k durf 't uitgaan haar verbiên;

Ik dreig haar zware straf, zo zy daaruit durft komen.

Zy heeft my, zeer beleefd, straks by den arm genomen,

En plakte me aan de deur; en, eindlyk, tot besluit,

Zy licht haar' voet, en duuwt me onzagt ter kamer uit.

En, om myn gramschap meer te hoonen,

Durft zy, al lachend', my haar witte tanden toonen,

En grimt gelyk een aap. En, tot noch erger spyt,

Zy loopt my na, om twee vermaken

Voor u en myn gezigt te smaken,

Op éénen tyd:

Dat is, zy wil by u zich over my beklagen,

En my doen zien dat myn bevelen haar mishagen.

TIENDE TOONEEL.

SOLIMAN, ROXELANE, DELIA, OSMYN.

ROXELANE, *met drift uitkomende.*

De Hemel zy gedankt! ô Ja! ter goeder uur,

Ontmoet ik hier, in 't einde, één menschelyk figuur!

Gy zyt die grootvorst dan, voor wien 't hier al moet
zwichten?

En wiens flavin ik ben? Gy zult my zeer verpligten,

Myn waarde heer! zo gy, terstond,

(†) Deez'

(†) Deez' woudaap, dezen zwarten hond,
Van hier verjaagt. Dit is myn bede!

OSMYN.

Hoe wonderlyk beleefd is de aanvang van haar rede?

ROXELANE, *tegen Osmyn.*

Ik zeg vertrek. Wat's dit? Verstaat gy 't niet? Ga heen!

Laat ons op 't oogenblik alleen.

Wie kan dit naar figuur, waar dat men gaat, verdragen!

Tegen den Sultan.

Hoe! laat men hier een vrouw door zulk een ondieer plagen!

Tegen Osmyn, eenigermate dreigende.

Marsch!

SOLIMAN.

Roxelane, ik wil dat gy

Den dienaar van de heerschappy (toonen,

Eens meesters, voor wiens wenk 't zich all' gedwee moet

Niet, op zo stout een wyz', voor myngezigt, zult hoonen.

ROXELANE,

Zo! Zo!

SOLIMAN, *deftig.*

Ik ben 't die 't u gebied.

ROXELANE, *met eene spotachtige verwondering.*

Wel! Wel!

SOLIMAN.

Gy zyt in Vrankryk niet.

ROXELANE, *de deftigheid des Sultans nabootsende.*

Dat is de waarheid ook! Het was my schier vergeten!

(†) *Wyzende op Osmyn.*

SOLIMAN.

Gy durft u wat te veel vermeten.

Wees meer gedwee, meer zagt, meer stil.

't Serail gedooft noch trots, noch gril.

Men straft hier daadlyk streng hen die 't ontzag verbreken.

ROXELANE.

Men kan omtrent een vrouw niet vwindelyker fpreken!

Wat is de Grootte Heer beleefd!

'k Bid dat ge my te kennen geeft,

Of al de minnaars hier, om zich te doen beminnen,

By 't vrouwvolk hun gevry zo zoet als gy beginnen?

Men moet zyn best doen om de gunst

Der vrouwen ftreelende te winnen;

Ja, door een zeker iets ... iets aartigs ... 't Is een kunst!...

De vrouwen hebben ook haar zinnen!

Maar u, u vind ik wonder vreemd!...

Wyzende op Osmyn.

En dit 's de dienaar dan dien ge u ten gunstling neemt?

Wel! eeren wy dien aap, wiens bakhuis elk doet vreezen.

Men moet hier blindelings uw' wil gehoorzaam wezen!

Tegen Osmyn.

Kom hier eens, nikkerskind! Hy ziet 'er fmaaklyk uit!...

Tegen Soliman.

Zeg, zo gy hem verkiest tot dienaar; met befluit

Om hier gehaat te zyn van vrouwen en van vrienden,

Dan kost gy nimmermeer gefchikter dienaar vinden.

En ik, ik zou gedwee de wetten ondergaan

Van zulk een' zwarten bok? van zulk een' baviaan?

Die

Die eeuwig ons begluurt, by dagen en by nachten,
 Alsöf 'er niets dan kwaad van 't vrouwvolk waar' te
 En die, jaloers, niet voor zichzelf, (wachten;
 Ons, meisjes! in dit hofgewelf,

Als in een kouw, besluit, net of wy vogels waren;

Die eeuwig ons bekyft, en gistren uit dorst varen

Alsöf de drommel hem van kop tot teen bezat,

Omdat ik in de tuin een poos gewandeld had!

Verbied gy ons dit noch? Wat is 'er toch misdreven,

Wanneer we ons voor een wyl in de open lucht begeven?

Verbied gy ons de frisfche lucht?

Waarom toch? Of zyt gy beducht,

Dat gy hier manvolk zult zien reegnen?...

Och! mogt ons dat geluk bejeegnen!

De Hemel was, tot straf van 't geen men hier begaat

Aan 't vrouwvolk, hoogst verplicht tot deze wonderdaad.

OSMYN, *ter zyde, tegen den Sultan.*

Nu hoort gy 't zelf, mynheer! Kunt gy haar' aart ontdekken?

SOLIMAN, *ter zyde, Roxelane aanzierende.*

Osmyn! wat lieve wezenstrekken!

Befchouw haar oogen: welk een vuur...

ROXELANE.

Hoe! spreekt gy met dit mal figuur

Ter zyde? Sultan, foei! Het is een hoon voor vrouwen,

In hare tegenwoordigheid

Met knechts te spreken in vertrouwen.

o Ja!... En, in één woord gezeld,

Het

Het lust me, als uw vrindin, voor uw gedrag te waken.

Ik wil u tot een' Sultan maken...

Een' Sultan van rondom! een' hupsch', een' vrolyk' man,

Die met de vrouwen leven kan

Recht naar de kunst, in alle deelen!

Laat u myn lesfen dan in 't minste niet vervelen.

Maak een begin, zo 't u behaagt,

Met ons, gedurig hier geplaagd,

Niet meer door grendels of door traliën te dwingen.

Gy hebt daartoe geen 't minste recht!

En, tusfchen ons, ronduit gezegd, (dringen.

Men tracht vergeefs door dwang in 't vrouwlyk hart te

Geloof my, 't mannelyk geflacht

Is tot geen oogmerk voortgebragt,

Dan om ons, vrouwen, door vermaak tot zich te trekken.

Verbeter u, en tracht onze aandacht op te wekken

Door fchuldeloos vermaak, want nu

Is, in dit aklig hof, by u

Niets dan verveling voor de vrouwen aan te treffen.

Voorts, moet gy ons vooral ontheffen

Van 't lastig juk van dezen beer (*).

Doe ons, in plaats van door deez' halfgebakken heer,

(Die my en elk verveelt!) uw' welbehagen hooren

Door eenig' jongman, die onze oogen kan bekoren;

Een' welgemaakten knaap, die ons des morgens vraagt

Wat feest, wat dans of klucht ons dezen dag behaagt.

Wat

(*) Wyzende op Osmyn.

Wat kunt gy van de kracht der traliën toch hopen?
 Ontfier de vensters van 't Serail daarmede niet:
 Stel bloemen in de plaats; en sluit, tot ons verdriet,
 De poort niet langer; neen! stel die veel liever open.

Maak dat vermaak en tydverdryf

Elk dwing' dat hy daar binnen blyv'.

Voorts, uw slavinnen moet ge als jufferen beschouwen.
 Wees aartig, wees beleefd, wees hupsch by álle vrouwen,
 Maar teder omtrent ééne. En, zo ge uw' trots verzaakt,
 En onze goedheid u, door heusheid, waardig maakt,...

Men zal u nader lesfen geven.

Hebt gy me wel verstaan? Ik ga.

Uw beetring staat aan u; kom slechts myn lesfen na.

Ik heb myne eerste les u heden voorgeschreven:

Zorg nu dat gy voor'teerst daarmede uw voordeel doet.

Wy zullen zien of gy 'er meer verdient.

OSMYN.

Zeer goed!

Tegen Soliman.

Zy spreekt reeds als meesteres.

E L F D E T O O N E E L.

SOLIMAN, DELIA, OSMYN.

DELIA.

Kan'tu, myn vorst, bekoren,

Noch eens een' tedren zang van Delia te hooren?

C

se-

34 SOLIMAN DE TWEEDE,

SOLIMAN, *op eene koele wyze.*

ô Neen! men wacht my in den raad.

Wacht tot dat ik u roepen laat.

Als ik u hooren wil zal ik het u doen weten.

DELIA, *ter zyde.*

Hy kan dien hoogen toon zo schielyk niet vergeten.

Hem dient vooral een tweede les.

Zy vertrekt.

OSMYN, *op eene barse wyze.*

Mynheer, hoe straft men haar, die hier, als uw meesteres,
Baldadig, voor ons oog, uw Hoogheid durfde hoonen?

SOLIMAN.

Het is een kind, men moet haar losheid wat verschoonen.

Hy gaat weg.

OSMYN, *alleen.*

Een kind! Het mogt den droes!... Dit kind, zo ik niet dool,
Houd, mooglyk binnen kort, den Grooten Heer in school.

Einde van het eerste bedryf.

T W E E D E B E D R Y F.

E E R S T E T O O N E E L.

Soliman zit, op zyn Sopha, aan de rechter zyde van het Tooneel, rookende, naar de Turksche wyze, uit een zeer lange pyp. Voor hem staat een verguld tafeltje, van zes duimen hoog; waarop men zyn gouden koffytuig ziet. Aan de andere zyde des Tooneels staat een gouden reukwerkvaes, op een' zilveren voet. Aan beide zyden dier vaes ziet men een porcelynen bloempot met bloemen. Eenige bedienden van het Serail, benevens eenige slaven, houden zich achterwaarts.

SOLIMAN, wenkt zyn volk te vertrekken, en rookt, by tusfschenpoozen.

Ik kan, in waarheid, myn verbaasdheid niet betoomen!
Durft een slavine zo stout my onder de oogen komen!

Hy rookt.

Welk een vermeete taal, die haren hoogmoed vleit!...
Elmire, ô myne Elmire! ach! welk een onderscheid!

Hy rookt.

ô Hoe verdient uw glans met recht myn tederheden!
Waard voorwerp, dubbel waard' te worden aangebeden!...

Waar blyft myn hoofdman? 'k Sterf van smart!

Wat pynlyk ongeduld doorgriefft myn teder hart!

Hy rookt, eenigen tyd, in diep gepeinzen.

Wat is zy zagt van aart! Nooit zal zy zich vermeten,
Op Roxelanes spoor... Het lust my toch te weten,

36 SOLIMAN DE TWEEDE,
Van welk een' aart het hart dier wulpsche schoonheid is.

Hy rookt.

Nooit zag ik haars gelyk! Gewis,
Dit is voor de eerste maal, dat een van onze vrouwen
De grilzucht, en de drift tot onafhanklykheid,
In dit gestreng gebied ons stout durft doen beschouwen.
Wy zullen zien hoe zy voor hare stoutheid pleit.

Hy rookt.

Vermaken we ons een wyl met hare uitsporigheden.
Waar blyft myn hoofdman? Maar ik zie hem herwaarts
(treden.

T W E E D E T O O N E E L.

SOLIMAN, OSMYN.

SOLIMAN.

Wel nu! Gy keert...

OSMYN.

'k Deed, volgens pligt,
Myn boodschap...

SOLIMAN.

Wát hebt gy verricht?

Spreek op.

OSMYN.

Uw lieve Roxelane

Lag, met den zwier van een Sultane,

Op hare Sopha. Zy had vaak,

En sliep wat.

SOLIMAN.

Ei! kom toch ter zaak,

En laat de Sopha daar.

OSMYN.

Ik maakte straks haar wakker;

Zy zag my.

SOLIMAN.

En?

OSMYN.

Zy sprak: Wat wil die zwarte rakker?

Die gryze baviaan, in menschelyk gewaad?

Waarom of toch dees schurk een' mensch niet slapen laat?

Zy vreef hare oogen, na die vriendelyke groeting.

En ik, door haar gewend aan foortgelyke ontmoeting,

Sprak: Zon van dit verheven hof!

Ik kom tot u, van 's keizers wegen,

Om uwe voeten af te veggen,

En die te zuiveren van stof.

Hy heeft noch geen serbet genomen, ...

Hy wacht naar u.

SOLIMAN, *verstoord.*

Spreek! zal zy komen?

OSMYN.

De schoone sprak: Zeg aan uw' heer,

Dat ik gantsch geen serbet begeer;

Dat ik geen' dorst heb; dat myn schoenen

Niet stoffig zyn, ik laat die boenen.

Ga uit myne oogen. Zy wierd kwaad.

SOLIMAN DE TWEEDE,

SOLIMAN.

Gy kwyt u kwalyk, inderdaad! (ten...

Toen gy haar slapen zaagt, kost ge immers wel verwach-

Wy moeten haar een weinig achten.

OSMYN.

Dat's waar, mynheer! omdat ze ons zo veel achting toont.

SOLIMAN.

Al is het dat haar drift ons hoont,

Men is verplicht wat zwaks in vrouwen te gedoogen.

Zy is verſchoonelyk.

OSMYN, met ontzag.

Mynheer, ja! in uwe oogen.

SOLIMAN.

Haar jeugd, haar vliegende geest, haar lieve dardelheid...

OSMYN.

Is ze u van dat belang, dat gy reeds voor haar pleit,

Dan is het verr' genoeg! Maar nu, die zoete zangster,

Die aangename hartenvangster!

Zal ik haar uit uw' naam niets zeggen?

SOLIMAN.

Delia?

Neen, niets.

OSMYN.

En uwe Elmire, ook niet-met-al?

SOLIMAN.

o Ja!...

Myn hart bemint haar steeds standvastig...

Maar ga, roep Roxelane. Een afzyn al te lastig...

Roxe-

Roxelane komt met drift uit, terwyl de Sultan vervolgt.

Maar hoe! wie durft, dus ongevraagd (*)...

DERDE TOONEEL.

SOLIMAN, ROXELANE, OSMYN.

ROXELANE.

Ik ben 't. Indien het u mishaaft...

SOLIMAN.

Gy zyt dan de eerste die hier stout den voet durft zetten!

Ter zyde.

Maar ze is onkundig van de strengheid onzer wetten.

Men sla dit over.

Tegen Roxelane.

Ik Bid, verschoon

Myn volk, de heusheid ongewoon: (ten....

Het stoorde uw' slaap; en dit was geenszins myn gedach-

ROXELANE, *met drift.*

o Ik heb daaglyks niet veel anders hier te wachten.

De heeren Turken zyn zo ongemeen beleefd!

OSMYN, *ter zyde.*

Wat onbeschaamde pry!

ROXE-

(*) De vertrekken, binnen in het Serail, hebben geene sluitende deuren: zy zyn alleen met kostelyke tapyten behangen. De zwarte gesnedenen houden, nacht en dag, voor den ingang wacht; altyd gereed, op den eersten wenk des Grooten Heers, zyn bevel te voldoen. Geen vrouwen mogen onaangemeld den Sultan naderen, al zyn zy door hem ontboden.

SOLIMAN DE TWEEDE,

ROXELANE, *tegen den Sultan, die is
blyven zitten.*

Maar, zo ge't my vergeeft,
Mynheer, zoud gy my wel vergunnen...

SOLIMAN, *baar een weinig ziende naderen,
waant, dat zy, naar de Turksche
wyze, hem zyn tabakspyp wil af-
vorderen.*

Zeer gaarn'. Wie zou 't u weigren kunnen?

Hy geeft haar de tabakspyp.

ROXELANE, *de pyp met aandacht beschouwd
bebbende, werpt die, op de lucht
des tabaks, achter op het Tooneel.*

Foei!

OSMYN.

Zy betaald u wonder schoon!

SOLIMAN, *toornig opstaande.*

Voor zulk een gunst, zo groot een' hoon...

OSMYN, *verblyd, ter zyde.*

Dat zy daarvoor haar loon verkryge!

Tegen den Sultan.

Vorst, wat beveelt gy?

SOLIMAN, *vergramd.*

Dat men zwyge.

Osmyn vertrekt, geheel verwondard.

Hoe! Roxelane...

ROXELANE.

Foei! Wie wacht 'er vrouwen op,

Met die verbruste wolk van stankkruid om den kop?

Gy,

Gy, gy, die vrouwen op wilt wachten...

Gy kiest een' fraaijen weg om naar haar gunst te trachten!

SOLIMAN, *ter zyde.*

't Komt me alles nieuw en wonder voor.

Wat is zy zot!

Tegen Roxelane.

Hoor toe.

ROXELANE.

Ik hoor.

SOLIMAN.

Men leeft in Vrankryk dan zo ongemeen lichtvaardig?

ROXELANE.

Ja, zo ten naaste by. En vind gy dat zo aartig?

SOLIMAN.

'k Vergeef die wulpsheid u, die my op 't hoogst mishaaft;

Mits dat ge u in 't vervolg omzigtiger gedraagt.

'k Vergeet uw stoute taal.

ROXELANE.

Dan zult gy nimmer leeren,

Als gy zo licht vergeet. Dat 's slecht voor u!

SOLIMAN.

My te eeren,

Dat is myn wil.

ROXELANE.

Dat is noch slechter!

SOLIMAN.

Hoe! durft gy...

ROXELANE.

Ik zeg zo als ik 't meen: ja! gy verliest 'er by.

42 SOLIMAN DE TWEEDE,

Onkundig zyn, en grootsch, en daarby licht vergeten;
Hoe gy te beetren zyt, dat mogt ik dan wel weten.

SOLIMAN.

Gy my verbeetren? gy? waarin? en op wat voet?

ROXELANE, *lachende.*

Die Sultans zyn zo trots, dat ieder lachen moet!
Zy wanen, dat geen vrouw op hen iets heeft te zeggen.
Gy vraagt, wanneer men u uw feilen voor wil leggen,
Waarin gy u verbeetren zult?

Myn lieve Sultan! 'k Heb geduld:
'k Neem deel in uw geluk; ik wil het niet verzaken.

Laat ons van 't hinderlyk bedwang,
Geloof my, eens een einde maken.

Myn vriendschap zorgt voor uw belang;
In waarheid, waar' de haat beheerscher myner zinnen,
Gy zoud daardoor noch meer dan door de vriendschap win-
De haat is ongeveinsd, hy is meer waard' dan goud. (nen.
't Is dwaasheid dat men hem mistrouwt!

Een vriend is te beleefd: nooit zal hy zich vermeten
Ous onze gekheid of onze ondeugd te doen weten,
Dan slechts ten halve; maar een vyand is de man

Die ons volstrekt genezen kan:

Die loert op ons, die heeft ons hart geheel doorkeken;

Die kent alle onze zielgebreken;

Die zegt ze, en spaart ons niet; zyn taal is vry, vol kracht.
De vriendschap slaapt, de haat houd onvermoeid de wacht.
Gy, die regeeren wilt, moet u aan hem gewennen:

Zyn

Zyn taal zal u de ware en spoorlooze eer doen kennen:
Daar hoogmoed u bedriegt, moet gy hem sparen? neen!...

SOLIMAN, *ter zyde.*

Wat zonderlinge vrouw!

Tegen Roxelane.

Men zwyg?

ROXELANE, *met eerbied.*

Her heeft zyn reën.

'k Zou, tegen myn begeerte, u licht in toorne ontfleken.

SOLIMAN.

Wees dan omzigtig in uw spreken.

ROXELANE.

't Is waar, ik kwetste uw oor licht door een' vryën toon;
Het oor der Grooten is daaraan juist niet gewoon.

SOLIMAN.

Hoe! is u wie ik ben, en wie gy zyt vergeten?

ROXELANE.

Wie gy zyt? wie ik ben?... Wis! zou ik dat niet weten?
Gy... gy zyt... een „Groot Heer”; en ik, een jonge meid,
Die niet onaartig is... Dat 's weinig onderscheid!

SOLIMAN.

In Vrankryk; dat wil ik vertrouwen.

ROXELANE.

Och! mogt ik Vrankryk weêr aanschouwen!

Wat heeft men hier? geen vreugd, zelfs niet een vreugd in
schyn.

Gy doet my 't onderscheid maar duidlyk ondervinden

Van dit vervelend land en 't myn'.

Men

44 SOLIMAN DE TWEEDE,

Men kent by ons te land geen flaven, maar wel vrienden.

In Vrankryk heerscht een andre smaak

Dan hier: daar kent men niets dan vryheid en vermaak;

Elk burger is daar waarlyk koning,

De koning burger, schoon geheiligd door de krooning.

SOLIMAN.

Nadat ik klaar bemerken kan,

Zoud gy met blydschap Soliman

Verlaten. Gy zoud gaarn' naar Vrankryk wederkeeren.

ROXELANE.

Waarachtig, ja! ik wil 't bezweeren.

SOLIMAN.

Maar zo men door vermaak, geschikt naar uwen zin...

Indien men uw geluk bevorderde?...

ROXELANE.

Ei! waarin?

SOLIMAN.

Zoud ge, uit erkentenis, niet krachtig, alle dagen,

Bedacht zyn hoe gy best uw' keizer zoud behagen?

Zoud gy zyn gunst niet zoeken?

ROXELANE.

Neen.

SOLIMAN.

Gy zegt dit met een hart...

ROXELANE.

Ik zeg 't zo als ik 't meen.

SOLIMAN.

'k Voed echter hoop...

ROXE.

ROXELANE.

Helaas! die hoop is als de baren.

SOLIMAN.

Gy laat my geenszins recht weêrvaren:

Gy zoud dan nimmermeer, tot mindring myns verdriets...

ROXELANE, *met eene gemaakte verlegenheid.*

Nooit... nooit! dat is wat veel. 'k Verzeg myn leven niets.

Eén gril doet ons somtyds verandren van gedachten.

SOLIMAN.

Wel! 't lust my van een gril eens alles af te wachten.

Ik noodig u by my ten disch.

ROXELANE.

En ik... ik heb geen' lust.

SOLIMAN.

Gewis

Moest gy, door zulk eene eer gedreven...

ROXELANE.

Ik moest, mynheer, ik moest... Gy moet het my vergeven,

Gy moest veeleer het hooge woord

Van „cer”, dat u zo sterk bekoort,

Daar laten: 't doet te veel uw groot vermogen voelen,

En 't geeft u weinig recht om op ons hart te doelen.

SOLIMAN.

Welaan! men stell' dit aan een' kant.

ROXELANE, *met levendigheid.*

Nu handelt gy eerst met verstand!

Gy laat u leiden! elk moet uwe leerzucht pryzen.

Gy

46 SOLIMAN DE TWEEDE,
Gy wilt oplettend zyn, ik zal u onderwyzen.
Welaan! dat alles dan naar regelen geschied':
Gy toont u langer trots noch buiten tyds verbolgen!

Een maalyd heeft fomtyds gevolgen,
En gy, gy zyt myn minnaar niet;
't Is daar noch niet aan toe. Wy moeten kennis maken:
Ik nood' u op zyn Fransch te gast. Dit zal u smaken.

SOLIMAN.

Gy wilt het zo? welaan! Osmyn.

VIERDE TOONEEL.

SOLIMAN, ROXELANE, OSMYN.

ROXELANE.

't Bevelen staat aan my.

Tegen Osmyn.

Gy zult gehoorzaam zyn.

Zeg d'opperkok, straks, zonder dralen,

Dat ik den vorst hier zal onthalen.

Hy zorge voor een' fraaijen disch.

'k Zal zorgen dat hier alles is

Wat tot een' maalyd, naar de Fransche wyz', kan strekken.

Men kan dit leenen by de Franken.

OSMYN, *den Sultan aanziende, zegt,
als in verlegenheid.*

'k Zal vertrekken.

ROXELANE, *met drift, tegen Osmyn.*

Gy blyft noch, daar ik myn bevel heb uitgedeeld!

Voort...

SOLIMAN.

Volg haar order; ik beveel 't.

Gehoorzaam dadelyk in alles Roxelane.

*Osmyn vertrekt, bevreesd naar
Roxelane omziende.*

V Y F D E T O O N E E L.

SOLIMAN, ROXELANE.

ROXELANE.

Hebt gy hier geen bekoorlyke Sultane,

Die onze vreugd vermeerderen kan?

Ja! wacht!... Elmire. Ik nood' haar dan.

Men zegt, dat zy u taamlyk kan bekoren.

SOLIMAN.

Ja... maar...

ROXELANE.

En Delia, die u haar' zang doet hooren,

En u daardoor verrukt, koom' mede aan onzen disch.

SOLIMAN.

Ik denk dat dit onnoodig is.

'k Waar' liefst met u alleen.

ROXELANE.

Kan 't wezen!

Ik kan dit uit uwe oogen lezen.

Gy had my gaarne alleen!... Ja! ja!

SOLIMAN.

Ik maak 'er staat op.

ROXE.

48 SOLIMAN DE TWEEDE,
ROXELANE, *schertfende.*

Niet te dra,

Myn goede Sultan! 't Zyn myn zaken
Te nooden wie ik wil, als ik u zal vermaken.

Z E S D E T O O N E E L.

SOLIMAN, ROXELANE, OSMYN.

OSMYN, *tegen Roxelane.*

Ik heb aan uw bevel voldaan.

SOLIMAN, *ter zyde, tegen Osmyn.*

Gy zult straks naar Elmire gaan.

Stel haar gerust. Zy heeft in 't minste niet te schroomen...

ROXELANE.

Hoe hebt gy 't daar zo druk?

SOLIMAN, *vervolgende, tegen Osmyn, ter zyde.*

Ik zal deez' avond komen.

ROXELANE, *tegen Osmyn.*

Wat zegt uw meester u?

SOLIMAN, *tegen Osmyn.*

Vertrek.

ROXELANE, *met drift.*

Tot uw geryf

Heb ik hem noodig, Sultan.

SOLIMAN, *tegen Osmyn.*

Blyf.

ROXELANE.

En volg getrouw 't geen u zal worden voorgeschreven:

Vol-

Volbreng het letterlyk en gaauw, of gy moogt beven.

Tegen Soliman.

En gy, ga heen: bezorg uw moeilyk ryksbestier.

Als gy dit hebt verricht, roep ik u weder hier.

Geen mannen moeten zich met huisbestier bemoeijeri.

SOLIMAN, *ter zyde.* (Jen!

'k Voel myn verwondering hoe langs hoe meerder groei-

Ik zag myn leven niets zo kluchtig! Laat ons gaan:

'k Wil haar voldoen. Ik zie met smaak haar losheid aan!

Z E V E N D E T O O N E E L.

ROXELANE, OSMYN.

OSMYN, *ter zyde.*

De keizer wil door vreugd zyn staatzorg wat vervangen;

Het is een gril! Doch nu zy schynt zyn gunst te erlangen,

Aanbid ik, wyslyk, hier, met elk, de opgaande zon,

Wier hitte my verbranden kon.

Dat 's op zyn hovelings! Ik buig my voor haar stralen:

Wy zullen, by gelegenheid,

Haar weér beneên haar kim doen dalen.

ROXELANE.

Wat mompelt gy?

OSMYN.

De zege is u dan toegeleid...

ROXELANE.

En dat schynt u zo byster aartig?

OSMYN.

o Neen! gy zyt de voorkeur waardig,

D

(Die

50 SOLIMAN DE TWEEDE,

(Dit stemt elk toe,) van all' wat leeft.

Wanneer men met uw' geest ook uwe schoonheid heeft...

ROXELANE.

Zo! zo! gy spreekt zeer zoet.

OSMYN.

Gy moogt uw' slaaf vertrouwen.

Ik blyf u eeuwig trouw. Gy moogt het zeker houên,
Dat niemant in uw' dienst...

ROXELANE, *schertsende.*

Ja! ja! 'k Weet op wat voet

Ik my op u verlaten moet.

Ik ken de heeren hovelingen!

Ga, bied uw wierook andren aan.

Ik weet hoe gy u in kunt dringen;

Ik kan uw hart, zelfs aan uwe oogen, gadeslaan.

Ge aanbid de zon die 't hoofd het meeste steekt naar boven.

Gy, thermometers van de hoven!

Hebt evenwel uw nuttigheid:

Gy toont ons, klaar, het onderscheid

Van 't weêr aan 't hof, schier alle dagen;

't Mooi weêr en ook de dondervlagen:

Gy stygt, of valt, nadat de kans het u gebied;

En verder deugt gy heeren niet.

(*) OSMYN, *ter zyde.*

Zy

(*) Eenige zwarte slaven brengen, achter op het Tooneel, een
tapyt, en eenige kussens. Het tapyt word uitgelegd, en op ieder
hoek worden twee kussens op elkander gestapeld.

Zy kent ons al te wel: wy moeten haar doen vallen.

Tegen Roxelane.

'k Versta van 't veinzen niet-met-allen.

In waarheid, niemand is zo zeer...

ROXELANE.

Kom, scheeren wy den gek niet meer.

Hoor 't geen ik u gebiede, en blyf niet in gebreken

Het uit te voeren... en dat zonder tegenspreken!

Gy zult eerst naar Elmire gaan,

En dan naar Delia: gy zult haar doen verstaan,

Dat Soliman haar wacht, om heden met haar te eeten;

Maar draag wel zorg dat zy niet weten

Dat ik u zend; ja, draag zelfs zorg

Dat Soliman 't niet weet. Uw zwarte kop blyf' borg

Voor uwe trouw!

OSMYN, *ter zyde.*

Hoe ik myn' geest hierop moog' slypen,

Ik zweer by Ali's baard, ik kan 't maar niet begrypen!

ROXELANE.

Gy blyft noch! seldrement! doe wat men u gebied.

Marsch! vlieg! volvoer myn' last; vooral verraad my niet.

A G T S T E T O O N E E L.

ROXELANE, *en eenige slaven.*

Ik wil niet als ik spreek dat iemand staat te slapen,

Of als ik iets beveel zal gapen.

'k Zie hoe ik my gedragen moet.

Kom, brengen wy 't Serail op een' gantsch andren voet!

De slaven ziende.

Wat zie ik? kussens, en tapyten!

'k Zal dat gebouw om verre smyten.

Zy schopt de kussens weg.

Een maalyd op zyn Turksch! 't Is hier een fraai gebruik!

Zy leggen op den grond, met eten voor den buik,

Juist zo als de apen!

Tegen de slaven.

Zonder dralen

Laat stoelen by de Franken halen;

Een tafel op zyn Fransch...

De slaven uiten hunne verwondering, door gebaarden,

Byget!

Ze kyken me aan, en staan verzet.

Voort, zeg ik, doet de vensters sluiten;

Men houde hier het daglicht buiten;

Het waschlicht zal hier beter zyn.

'k Vergeet het beste noch: haalt wyn!

*De slaven toonen, door gebaarden, hunne uiterste af-**keerigheid, op het woord „wyn”; en wyzen dat**'er geen wyn in het Serail is.*

Zy schrikken! ô Gy, narrekappen!

He! hem! nu!... valt hier niet te tappen?

Ongeduldig.

Voort! naar den Muphti: 'k weet gewis,

Dat daar wel wyn te vinden is:

Hy pot dien op, by gantsche stooopen,

Opdat geen Musulman daarin zich zal verloopen.

Hy

Hy is een braaf en schrandere man,
 Die ons Champanjen wyn, of Griekschē geven kan,
 En alles wat men wil. Marsch! pakt u voort naar boven.

NEGENDE TOONEEL.

ROXELANE, OSMYN.

OSMYN.

ô Morgenstar van 't hof der hoven!
 'k Heb uw bevel voldaan. Elmire komt...

ROXELANE.

't Is wel.

Ter zyde.

Ik ga, opdat ikzelf op alles order stell'.

Tegen Osmyn.

Ik kom ten eerste weêr.

TIENDE TOONEEL.

ELMIRE, OSMYN.

ELMIRE.

Osmyn, wat vreugd! kan 't wezen,
 Zend Soliman om my? 'k Had Delia te vreezen...

OSMYN.

Weg, weg, geen nood! De dans en zang

Vind wel eens voorkeur in dees muren;

Maar zelden zal die voorkeur lang,

Ja zelden zal die langer duren

Dan een vioolfstreek, of een sprong; daarmede is 't uit.

De Franken houden meer van dans en maatgeluid;

SOLIMAN DE TWEEDE,

Gelyk men zegt.

ELMIRE.

Gy kent de krachten

Der zang- en danskunst niet: zy doen alom zich achten.
Somtyds vervoeren ze ons, zelfs tot losbandigheid.
Door een betoovering, die 's menschen geest verleid,
En door 't lichtzinnige, die beide kunsten eigen,
Kan zelfs de schranderste inderdaad tot zothed neigen.
Zelfs wint verdienste of deugd veel trager 's menschen
Dan 't geen behaaglyk is: behagen is de kunst! (gunst,
Ik vreesde waarlyk veel, hoe spoorloos gy 't moogt vinden.

OSMYN.

Neen, neen, zyn Hoogheid laat zo licht zich niet verblindet:
Men vangt hem door geen beusling.

E L F D E T O O N E E L.

ELMIRE, OSMYN, ROXELANE.

*Roxelane ziende dat Elmire en Osmyn in
vertrouwen spreken, plaatst zich achter hen.*

OSMYN, *vervolgt, zonder Roxelane te zien.*

Maar

Licht loopt ge een ander klein gevaar.

ELMIRE.

Wie zou 't my brouwen?

OSMYN.

Roxelane.

ELMIRE.

Een aartig slag van een Sultane!...

Een

Een kleine, onwaardige flavin!

OSMYN.

Ze is inderdaad niet naar myn' zin;

Zy smaakt my niet.

ELMIRE.

Ze is los van zeden,

Ze is stout, ze is levendig'...

OSMYN.

Dat 's 't all', in ééns gezegd!

De Sultan doet u waarlyk recht;

Maar wie blyft borg voor grilligheden?

ELMIRE.

Hoe zal men best haar tegen gaan?...

Osmyn, kom! neem dit koffertje aan,

En dien my.

OSMYN, *bet koffertje by zich stekende.*

Wel! 'k zal voor u werken,

En fyntjes; niemand zal 't bemerken.

ELMIRE.

ô Gy, die alles hier befiert,

Wanneer de Groote Heer zyn vreugd den teugel viert...

Hy ziet door uw gezigt, hy hoort slechts door uwe ooren;

Hy volgt het geen gy hem doet hooren;

Gy regelt zyn vermaak; in 't kort, gy zyt de geen

Die alles hier bewerkt naar uwe zinlykheên.

Geloof my, zeker! ik zou blozen,

Wierd iemant nevens my verkozen;

Zo Soliman myn' rang ook tevens andren gaf...

Osmyn! myn lieve Osmyn! myn lot hangt van u af,
 Verneder ieder uur, 't ontbreekt u aan geen vonden,
 Haar die met my naar 't hart van uwen meester stonden,
 Verzuim het nooit. Prys steeds my aan...

ROXELANE, *luidkeels lachende, en in de
 handen klappende.*

Dat's braaf! dat's fraai!

OSMYN, *ontfeld, ter zyde.*

De droes! nu is 't met my gedaan!

Tegen Roxelane.

Gy houd gewis my voor verrader;
 Mevrouw... Ik bid u, ken my nader...

Ik ben 't ook... tot uw' dienst... in waarheid... 'k moest
 Om u te dienen... ja!... (het zyn,

ROXELANE, *zich aan de linker zyde van Osmyn
 plaatsende, bied hem een' ring aan;
 en vervolgt, met eene gemaakte
 ootmoedigheid.*

Osmyn,

Gelieft gy dezen ring van myne hand te ontfangen?

Ei! neem hem! Dien toch myn belangen.

ô Gy, die alles hier beftiert,

Wanneer de Groote Heer zyn vreugd den teugel viert...

Geloof my, zeker! ik zou blozen

Zo ik te vreezen had, dat iemant wierd verkozen

Om nevens my den rang dien Soliman my gaf...

Osmyn! myn lieve Osmyn! myn lot hangt van my af.

Verhef toch ieder uur, 't ontbreekt u aan geen vonden,

Haar

Haar die met my naar 't hart van uwen meester stonden.
Ei lieve! spaar my nooit: spreek altyd kwaad van my.

ELMIRE.

Hoe slecht staat u die schertsery!

Ronduit gezegd, ik durf het u te kennen geven,
Vorst Soliman is my meer waard' dan zelfs myn leven,
Zyn hart zal 't myne zyn, 't is 't zelfde op welk een wyz', ..

En 't is me om 't even tot wat prys!

OSMYN, *ter zyde.*

Dat 's loflyk!

Tegen de Sultanes.

Nu, het zyn uw zaken;

Het staat aan u die uit te maken.

Gy zyt daartoe bekwaam; want gy verstaat uw kunst.

Stil, tegen Elmire. Stil, tegen Roxelane.

Ik blyf u hoogst getrouw. Maak staat op 's keizers gunst.

ROXELANE, *met stekeligheid.*

Wat my betreft, uw moeite is gantschlyk overbodig;
Ik dank u voor uw hulp; ik heb die gantsch niet noodig;
Gy weet ook reeds dat my uw dienst onnoodig was;
Maar de arme Elmire komt uw hulp gewis te pas.
Ei! help haar dan.

Op eene trotse wyze.

Ik sta 't u toe.

ELMIRE.

Dit schamper spreken

Toont ons een' hoogmoed die u kwalyk op kan breken.

Wat my betreft... Wie voed toch hier geen' minnenyd?

ROXELANE, *met fcherpheid.*

Wie twyfelt aan de zege is niet gefchikt ten ftryd'.

OSMYN, *ter zyde ; terwyl Elmire in-
tufchen Roxelane, van 't hoofd
tot de voeten, met trotsheid
en verachting befchouwt ; en
Roxelane door haar houding
uitdrukt, dat zy met Elmire
medelyden heeft.*

't Sa! Iustig! wakker aan! 'k Heb gaarne dat de wyven

Hier om de gunst myns meesters kyven.

De twist der fchoonen maakt myn ampt geen kleintje vet!

Hy vertrekt.

TWAALFDE TOONEEL.

ROXELANE, ELMIRE.

ROXELANE, *na haar een weinig tyds te
hebben aangezien, treed,
met de armen over elkan-
der geflagen, naar haar
toe, met een vrindelyk
aangezigt.*

Zeg, hoe befchouwt ge my? Ik merk gy ftaat verzet.

ELMIRE.

Rechtuit gezegd, gy zyt affchnuwlyk in myne oogen.

ROXELANE, *gulbartig.*

Gy word door achterdocht geflingerd en bedrogen,

Vrindin! Welaan, omhels my dan.

Be-

Behoud uw' lieven Soliman

Voor u. Gy denkt gewis dat ik hem meê wil sleepeu...

Gy hebt het gantsch niet wel begrepen!

Ontsla my van den man, dien ik u overlaat.

'k Zal u bedanken, inderdaad!

Stel u gerust... Wat vrouw kan thans u onrust brouwen?

ELMIRE.

Hoor, Roxelane! wy zyn vrouwen:

Te veinzen tuschen ons... 't Betaamt ons waarlyk niet!

Ik ken u, gy kent my; een, die uw list doorziet...

ROXELANE.

'k Zeg dat ge my niet kent. En gy hebt niets te vreezen.

Ik blyf attyd stavin, wanneer het zo moet wezen;

Maar, hoe verwonderlyk het u of iemand schyn',

Myn minnaar, wie hy zy, zal nooit myn meester zyn;

'k Zal nooit dan myns gelyk' beminnen.

Bezit gy minder keurigheid,

Welaan! doe vry uw best om Soliman te winnen.

'k Sta u myn rechten af; ô ja! ik ben bereid...

ELMIRE.

'k Gebruik myn teêrheid slechts, om naar zyn hart te haken.

ROXELANE, *met gulheid; doch halfgrimlachende.*

En wat juweelen!... Doch laat ons die rede staken.

Om u te toonen, dat gy vruchtloos voor my beeft,

Zó weet, wie dat het is die u genoodigt heeft,

Om met uw' lieven Sultan te eeten:

Ik ben 't! Is dat niet fraai? gyzelf, gy moet dit weten!

Bedien u van myn hulp, vriendin! doe vry uw best:

Zorg

60 SOLIMAN DE TWEEDE,

Zorg dat uw keizer slechts op u zyn aandacht vest' ;

Zorg dat hy voor Elmire alleen zy ingenomen.

Gy, slaven ! he !

*Een slaaf verschynt , tegen wien zy ,
op eene fiere wyze , vervolgt.*

Doe straks den Grooten Heer hier komen.

ELMIRE , *ter zyde.*

'k Zal zien of haar gedrag niet van haar taal verschilt,

Tegen Roxelane.

Indien gy myn geluk en rust niet stooren wilt,

Maak op myn vriendschap staat. Ik zal my dankbaar toonen.

ROXELANE.

Zwyg. Daar komt Delia. Om 't feest meê by te wonen,

Dat ik voor Soliman , uw' minnaar , heb bereid,

Heb ik haar roepen doen.

ELMIRE.

Wat onvoorzigtigheid !

ROXELANE , *lachende.*

Baart zy u ook al schrik ? Wil uw bekomring staken ;

Zy deugt maar tot één ding : zy kan ons wat vermaken.

DE RTIENDE TOONEEL.

ROXELANE , ELMIRE , DELIA.

ROXELANE , *schertsende , tegen Delia.*

o Schoone flonkerstar ! Circasiesch hemellicht !

Verkwik de kim van 't hof ; streel Solimans gezigt :

Die Aziaansche zon verleent u schooner stralen ;

U voegt het nevens hem te pralen!

Straks komt hy... Och! Elmire, ik bid u! hoor naar my:

Zet toch dit feest verheuging by.

Weg, Spaansche deftigheid! Lang moet men vreugd bemin-

't Verstand!... ð 't Is een schoone zaak! (nen!

Maar 't geeft juist altyd geen vermaak;

Daar moet ontspanning zyn van geest! Niet waar, vrindin-

Wat dunkt u, Delia? ... Gy slaat uwe oogen neêr! (nen?

DELIA.

My dunkt, men moet zich by zyn' heer

En meester altyd nedrig toonen,

En zwygend' wachten dat zyn gunst ons zal beloonen.

Natuur schiep ons geslacht tot onderdanigheid.

Ten dienst des mans zyn wy geboren.

't Zy onze minnaar heersche, of hem is opgeleid

De wet, als onderdaan, te hooren,

't Is 't zelfde: ð ja! elk man is onze heer; dat 's recht!

Ons, vrouwen, is door 't lot niet anders opgelegd,

Ten minste hier, dan als slavinnen...

ELMIRE.

Neen, noem ons liever gezellianen.

ROXELANE.

Meestresfen, meent gy!

DELIA.

Neen, de man

Ontfing de heerschappy.

ROXELANE.

Als 't ons behagen kan

Hem

62 SOLIMAN DE TWEEDE,

Hem die te laten.

ELMIRE.

Op wat reden

Vest' gy deze aanspraak toch?

ROXELANE.

Op zyne grilligheden,

En zwakheid.

DELIA.

Inderdaad; zyn wy

Niet eindloos grilliger en meerder zwak dan hy?

Betwist de mannen niets: natuur heeft hen geschonken...

ELMIRE.

't Vermogen om veel meer te pronken

Dan wy, met achtbaarheid en moed;

En wetenschap, en kunst, hen eigen...

ROXELANE.

Loop! gy doet

My lachen! Hoe gy ook de mannen moogt verhoogen,

Weet dat wy inderdaad veel meer dan zy vermogen;

Ja, duizend duizendmalen meer!

Noem, zo 't u lust, den man uw heer.

DELIA.

Waar kunnen wy toch roem op dragen?

Wat kunnen wy toch doen...

ROXELANE.

Wy kunnen hen behagen;

Noch meer! wy kunnen hen, (hoe trots op hun gebiën!)

Wanneer het ons behaagt, aan onze voeten zien.

EL

ELMIRE.

Dat is wat stout gezegd! Ik zou dat niet beweerem.

ROXELANE.

Laat my der Azianen schrik,

Uw' waarden Soliman, eens naar myn' zin regeeren,

Slechts voor een' korten tyd! En ik

Blyf borg, dat hy, in weinig dagen,

U mooglyk beter dan veel Franschjes zal behagen.

Ik breng hem... zelfs aan uwe voeten! ja, ik zweer 't!

Zo fraai hervormd als gy 't begeert;

Van al zyn Turkery ontbolsterd! ô! Wy, vrouwen,

Wy mogen vry wat meer op onze magt vertrouwen,

Dangy wel denkt. 't Word zelfs by my geen kunstgeacht,

De mannen by den neus te trekken.

Geloof my, 't grootste deel bestaat uit rechte gekken,

Wanneer 't naar onze gunsten tracht.

In 't kort, ik wreek hier de eer van 't vrouwelyk geslacht.

ELMIRE, *ter zyde.*

Haar onbedachtheid geeft de rust my eindlyk weder.

Haar losse stoutheid daalt gewis eens op haar neder...

ROXELANE, *met drift.*

Zyn Hoogheid komt,

Met eene ongemaakte fierheid.

op myn bevel.

Gy, slaven! komt, en dient ons wel (*).

VEER-

(*) Eenige slaven brengen een tafel, op de Europefche wyze verfierd, benevens een' armstoel, en drie andere stoelen. Een slaaf

64 SOLIMAN DE TWEEDE,
VEERTIENDE TOONEEL.

SOLIMAN, ROXELANE, ELMIRE, DELIA, OSMYN.
Bedienden, en slaven.

SOLIMAN, *ter zyde.*

Wat 's dit! Elmire is hier?

Tegen Roxelane, in stilte.

'k Dacht u alleen te vinden.

Delia ziende.

Hoe! zy ook hier?

ROXELANE.

Wel ja! Zyn zy niet van de vrienden?...

'k Weet immers dat uw hart naar beider byzyn haakt

Welaan dan! kom, beleefd, een compliment gemaakt!

*Soliman buigt, tegen de Sultanes; doch niet lang
genoeg buigende, drukt Roxelane, terwyl
by buigt, hem het hoofd omlaag, en ver-
volgt.*

Buig lager. Zo! dat 's goed. Dus groeten fraaije lieden.

Tegen Elmire, en Delia.

Mevrouwen, ik heb de eer u heden aan te bieden,

Een' recht beminnyken gast.

Het is noch versche waar: haast weet' hy wat hem past

By vrouwen; want hy heeft beloofd te willen leeren.

EL.

*Maaf brengt eenige vlesfen wyn, en zet die, met veel afkeer, op
de tafel. Osmyn neemt die van de tafel, en zet dezelve in een'
hoek van 't vertrek.*

ELMIRE.

Die stoutheid, Roxelane...

SOLIMAN, *zagt, tegen Elmire.*

Ei! laat haar wat braveren!

Zy doet my lachen; ja, haar losheid, haar gewoel...

ROXELANE.

Kom, Sultan! plaats u op deez' stoel.

Ik plaats u tusschen twee mevrouwen.

Gy kunt haar beiden onderhouën...

Ik voeg me aan 't lager einde, omdat ik hier tracteer.

SOLIMAN, *verwonderd.*

Nooit zag ik zulk een' disch! Ik zweer,

Ik zag niets fraaijers in myn leven!

ROXELANE.

't Is op zyn Europeesch; kan 't u genoeg geven?

De Sultan zet zich in een' armstoel. Elmire plaatst zich aan zyne rechter, en Delia aan zyne linker zyde. Roxelane plaatst zich naast Delia. De bedienden en slaven houden zich achterwaarts. De voorsnyder van het Serail rukt een groot mes uit zyn' gordel, en wil met zyn bloote hand een hoen vatten; waarop Roxelane, opstaande, vervolgt.

Wat zal die lompe kaerel doen?

Die schobbejak! is dat fatsoen,

Zo met een bloote poot...

SOLIMAN.

Hy is gewoon te snyden (*).

ROXE-

(*) De voorsnyder van het Serail oeffent zyne bediening alleen

E

in

En ik verbied het hem; ik wil dat geenszins lyden.

Weet dat het by ons aan den disch,
Vooral by ons te land, de mode gantsch niet is:
De vrouwen snyden voor! 'tis moeilyk, maar 't is draaglyk;
En voor de mannen hoogst behaaglyk!

Gy, heeren, wint 'er by: wanneer een schoone hand
De fraaije vingers, in den aangenaamsten stand,
Ons zien doet, als de spys daardoor word voorgesneden,
Word alles lekkerder. Gy moet dit hoen ontleden,
Elmire, lustig! toe!

SOLIMAN.

Die mode staat my aan!

Tegen den voorsnyder.

Ik dank u af.

*De voorsnyder baalt de schouders op, en blyft
staan, in hoop dat de Sultan van besluit zal ver-
anderen.*

ROXELANE, tegen den voorsnyder.

Gy blyft noch staan?

Marsch!

Hy vertrekt, met een treurig gelaat.

Schoone Delia! gy zult den vorst beschenken.

Te-
in de keukens. De Turken bedienen zich noch van mesfen, noch
van vorken: alles, tot de fruchten toe, word hen, in kleine stuk-
jes gesneden, voorgezet, om met de vingers te worden gegeten.
Dewyl hier nu een tafel is aangerecht, waarop alles op de Eu-
ropesche wyze, dat is ongesneden, word opgedischt, verschynt
de voorsnyder hier noch overtollig, noch tegen de gewoonte.

Tegen Osmyn.

Geef wyn.

SOLIMAN, verwonderd.

Wyn?

OSMYN, met de grootste verwondering.

Wyn?

ROXELANE.

Ja, wyn! Gy durft u noch bedenken? . . .

Daar staat de vles; geef hier. De wyn maakt ons verheugd;

De wyn is, wel gebruikt, veelyds de zjel der vreugd.

Osmyn vat de vles aan met zyn' rok, knypt zyn' neus toe, met zyne andere hand; en geeft, met het hoofd afgewend, de vles aan Roxelane, die, op het zien van diens afkeer, vervolgt.

Waartoe die afkeer toch!

Ter zyde.

'k Zal hem dien doen verwinnen:

'k Wil met deez' zwarten slaaf beginnen . . .

Osmyn!

OSMYN.

Mevrouw!

ROXELANE.

Kom hier; hier, zeg ik! hier!

Een glas wyn nemende.

Tot straf,

Omdat gy talmde met den last dien ik u gaf,

Zult gy het eerste glas, of 't zal 'er schriklyk stinken . . .

OSMYN, den Sultan aanziende.

Die hatelyke drank! . . . Mynheer, moet ik dien drinken?

SOLIMAN DE TWEEDE,

ROXELANE, *tegen den Sultan.*

Hy durft my ongehoorzaam zyn.

SOLIMAN, *tegen Osmyn.*

Drink.

OSMYN.

Och! mynheer, bedenk, 't is wyn...

Een Musfulman... och! och!...

SOLIMAN.

Doe 't geen u word bevolen.

OSMYN, *neemt het glas, slaat de oogen naar omhoog, toont de uiterste afkeerigheid, en roept, half-builende, luidkeels.*

ô Mahomet! och! och! het blyv' voor u verholen!

Sluit toch uwe oogen dicht!

Ter zyde, nadat by gedronken heeft.

't Smaakt evenwel niet kwaad.

SOLIMAN.

'k Moet lachen om Osmyn.

OSMYN, *het glas nederzettende.*

Het gaat

Op uwe rekening... 'k Heb op uw' last gedronken...

ROXELANE.

Zwyg. Schoone Delia, den vorst nu eens beschonken;

Breng hem den fchat des wynstoks toe.

Elmire, geef zyn glas.

ELMIRE.

Hier is het reeds.

SOLIMAN.

Wel hoe!...

Verschoon my...

ROXELANE, *op de slaven wyzende.*

Ja, ik zie 't. Dees snaken doen u vreezen.

Tegen de slaven.

Vertrekt.

Zy vertrekken; doch Osmyn blyft.

Ik prys het; ja! men moet omzigtig wezen.

ELMIRE.

Men is 't in Vrankryk in dit stuk niet, zo men zegt:
 Elk praat en handelt vry, in 't byzyn van een' knecht,
 Dien ge uw' verspieder maakt. De knechts by u te lande,
 Terwyl zy achter tafel staan,
 En alle zothed gadeslaan,
 Verhandlen onderling al hunner meestren schande;
 En veler heeren malle klap
 Geeft hunne knechten recht tot lachen en gesnap.

SOLIMAN.

Dat's recht! Men moet geen zotten sparen.
 Men moet, ter aller uur, zyne achting hoogst bewaren;
 Men koom' met achtbaarheid altoos voor elks gezigt.
 Verhevenheid van geest en houding zal elk pryzen.
 Alle achting ons betoond moet uit de harten ryzen,
 En gantschlyk niet alleen uit pligt.

ROXELANE.

Gy wint myne achting, vorstlen moet elks achting winnen.

't Is waar, men moet zich doen beminnen;

70 SOLIMAN DE TWEEDE,

Maar wie is juist altyd verheven? 't heeft geen' fchyn . . .
Och! zyn wy onder ons het geen wy waarlyk zyn!
Gewis, de boog bederft die altyd staat gespannen.

Voor wien toch fchikt men 't zoet vermaak,
Zo 't word betwist aan groote mannen?

Dat „altyd” achtbaar zyn is gantsch niet van myn' fmaak!
't Onthoud een' opperheer veel aangename ftonden.
Och! ongelukkigen, die nooit hebt ondervonden,
De zoetheid die de vrindfchap geeft,

Wanneer men wel vernoegd met zyns gelyken leeft!

Den Sultan toelonkende.

Ja, zelfs 'k beklag den geen' die nimmer, in zyn leven,
Wat vreugd gehoorzaam zyn fomtyds den mensch kan
geven

Heeft ondervonden . . . Nu! 't zal uw gezondheid zyn.

Zy drinkt.

ELMIRE, tegen den Sultan.

Bedank ons, met dit glaasje wyn.

SOLIMAN.

'k Moet u voldoen. Welaan!

*Hy drinkt, met de Sultanes; terwyl
Osmyn een vles neemt, en onder zyn
rok drinkt.*

ROXELANE.

Dus kunt gy ons behagen!
Is nu dees drank zo slecht, als uwe Turken klagen?
Gy mymert, Delia! Hebt gy zo veel verdriets?
Hebt gy ons niets te zeggen?

DELIA.

Niets.

ROXELANE.

Och! daar is weinig aan gelegen.

In waarheid, als de vreugd heeft de overhand gekregen,
Verschaft een louter niets somtyds veel geestigheid.

ELMIRE.

Zo 't waar is 't geen men my voordezen heeft gezeid,
Dan rust de tong niet veel der jonge Fransche helden:

Zy praten eeuwig, en zeer zelden

Bestiert het lastige verstand

De tong der mannen van uw land.

Het woord ontvliegt den mond, zelfs zonder de gedachten,
Die 't woord, als hersfentolk, moet uiten, af te wachten;
Gelyk een bliksem die juist met den donder komt.

Men praat 'er altyd wel, wanneer men raast en broemt.

ROXELANE.

Dat 's waar, elk Franschman is een prater;

De tong speelt in zyn' mond gelyk de visch in 't water.

Wanneer wy eten in Parys,

Praat elk, en elk is even wys;

Elk oordeelt, elk beslist, elk babbelt vry, lichtzinnig;

Men heeft 'er nooit meer geest, dan als men blyken laat

Gantsch niet te weten wat men praat.

Vrindin! de Franschen zyn aanminnig!

SOLIMAN, *op eene beleefde wyze, tegen*

Roxelane.

De Fransche vrouwen zyn 't noch meer.

72 SOLIMAN DE TWEEDE,

ROXELANE, *op Elmire wyzende.*

Wel nu! de Spaansche dan? Zie nevens u, mynheer!

SOLIMAN.

Het spreekt van zelf!

ROXELANE.

Kom, laat ons vry en vrolyk leven!

Gy moogt, door gulle vreugd gedreven,

Wyzende op Elmire.

Het waardig voorwerp, dat zich aan uw zy' bevind,

Nu vry betuiging doen hoe sterk gy haar bemint.

SOLIMAN, *ter zyde.*

'k Zal voor die trek haar weêr betrekken.

Zy worde, op myne beurt, door my ook niet gespaard.

Wyzende op Elmire.

Dit voorwerp is gewis myn liefde en achting waard'.

Haar schoon...

ELMIRE.

Verdient geenszins uwe aandacht op te wekken;
Doe liever recht, myn vorst aan myn' oprechtengloed.

ROXELANE, *tegen Elmire.*

Wy gaan aan 't mymren; dat 's niet goed!

Laat ons die complimenten staken.

Gy zult hem weêr tot Sultan maken,

En onzen leerling Soliman

Bederven.

ELMIRE.

Ik weet daar niet van:

Ik uit myn tederheid onkunstig, onbedwongen.

ROXE-

Nu, dat 's tot daaraan toe! Kom, liever eens gezongen.

Zy wenkt Osmyn, de muzykanten te waarschouwen.

Volmaakte Delia! zy spraken gaarne alleen...

Dat gy terwyl eens zongt!

DELIA.

Ik ben 'er meê te vreên.

De Sultan blyft, nevens Elmire, aan tafel, en spreekt met haar in stilte; terwyl schikt Roxelane een weinig van de tafel, als of zy Delia, die opgerezen is, wil hooren zingen, en den Sultan en Elmire vryheid laten.

DELIA, zingende.

Wy zien in all' wat leeft de tedre liefde werken;

't Voelt alles haar vermogen, ja!

Het witje dryft op lichte vlerken;

Een ander witje zweeft het na.

De bloem zelfs schynt de bloem te streelen,

De plant de plant, wanneer de winden met haar spelen.

De vogel toont zich hoogst voldaan,

Dat hy zich by zyn gade in zang kan doen verstaan,

Wanneer hy wil van liefde spreken.

Het zoet geruisch der zilvren beken

Ontstaat uit samenloop van waatren, die te saam

Die zucht tot samenvoeging kweeken,

Ons, menschen! zo hoogst aangenaam.

74 SOLIMAN DE TWEEDE,

ROXELANE, tegen *Delia*, op den Sultan
en *Elmire* wyzende.

Hun teder onderhoud maakt voor alle andre dingen
Hen doof.

Tegen Osmyn.

Myn cyther ... Vlug! Het lust me ook eens te zingen.

OSMYN geeft haar een cyther. Nadat zy even is
begonnen te zingen, staat de Sultan met
drift op, en leunt achter op haar stoel,
dien zy, door Osmyn, vooraan op het
Tooneel heeft doen plaatsfen. *Elmire* staat
mede op, en onderhoud ter zyde *Delia*,
in stilte.

ROXELANE, zingt, spelende op de cyther.

ô Gy, door Marszely' opgetogen!

Wilt gy, dat u de rang der goën word toegelegd;

Ei! word geen slaaf van twee schoone ooggen;

Doe, zo gy kunt, uzelfen recht.

De zege volgde uw' oorlogswagen;

Maar al uw duurverkrege eer

Stort eindlyk voor de liefde neêr:

Gy ziet u, op uw beurt, verslagen.

SOLIMAN.

Gy treft my meer en meer! ... Myn zinnen zyn verward!

ROXELANE, met eene gemaakte verwondering,
schielyk opstaande.

Hoe! hebt ge my gehoord? ...

SOLIMAN.

Met een betooverd hart!...

Uwe edelmoedigheid, betoond aan deze vrouwen,

Die gy hier noodigt, daar gy weet

Dat elk van haar zyn kunst besteed

Om my... Ik kan my naauw' weêrhouen!

Uw deugd, verdiensten, vrolyke aart...

't Maakt alles u myn liefde waard'!

Hy rukt, met levendigheid, een' doek uit zyn' gordel, en geeft dien aan Roxelane; waarop Elmire zich wanbopig op de Sopha werpt.

ROXELANE, den doek bekykende.

Dat is een fraai geschenk!

Zy loopt naar Delia, en geeft haar den doek.

De vorst wilde u bedenken,

En, uw gezang ten loon, u dees vereering schenken.

Hy was flus in de war; dat 's menschlyk!

SOLIMAN, ter zyde.

Welk een smaad!

DELIA.

Wat onverwachte vreugd, die 't all' te boven gaat!

Wie durfde ooit zulk een' omkeer wachten!...

't Gaat alles boven myn gedachten!

Tegen den Sultan, buigende.

Vorst, welk een groot geluk...

ELMIRE, op de Sopha.

Ik sterf!

SOLIMAN DE TWEEDE,

SOLIMAN, *na een weinig zwygens;*
den doek uit de hand van
Delia rukkende, en dien
aan Elmire gevende.

Elmire, dat uw deugd van my dit loon verwerv'!

ELMIRE, *opstaande.*

Och! ik herleef!

SOLIMAN, *tegen Roxelane.*

En gy, vertrek sfraks uit myne oogen.

Het gaat te hoog! Gy tergt baldadig myn vermogen...

Dat op deez' stond de staat der laagste slaverny,

Het loon van deze ondankbre zy.

Vier zwarte gesnedenen brengen Roxelane weg. In het weggaan beschouwt zy den Sultan met eene edele fierheid. Delia vertrekt mistroostig. Osmyn wil vertrekken; doch word door den Sultan wederhouden. Elmire begeeft zich achterwaarts, en houd het oog op den Sultan geslagen.

VYFTIENDE TOONEEL.

SOLIMAN, ELMIRE, OSMYN.

SOLIMAN.

Osmyn! ik ben verwoed!

Hy wil vertrekken; doch Osmyn
wyst hem op Elmire.

OSMYN.

Uw bloed mag billyk zieden

Van gramschap. Maar Elmire...

SOLIMAN.

Ik moet haar oog ontvlieden!

Elmire vertrekt.

OSMYN.

Maar gy bemint haar, en 't verschil...

SOLIMAN.

Ja, ik bemin haar, en ik wil...

Ik bid haar aan!... Osmyn, beklag my... Laat ons poogen...

Volg! dat myn hart door u worde aan de woede ontogen!

Einde van het tweede bedryf.

SOLIMAN DE TWEEDE,
DERDE BEDRYF.
EERSTE TOONEEL.

ELMIRE, *alleen.*

De keizer komt niet, neen! ... Hoe doet het lot my beven!
'k Zie duidlyk dat zyn hart voor Roxelane blaakt...
Ach! 't is zyn spyt alleen die my Sultane maakt!

Na een weinig zwygens.

De Sultan zy voor my, of ik... ik derv' het leven.
Getergde glorizucht spreekt ruim zo sterk in 't hart,
Dan een getergde liefdesmart.

Myn medeminnares! gy, gy zoud dan verwerven,
Voor myn gezigt zelfs! ... neen! neen! laat ons haar ver-
derven...

Verderven! ... Moet de deugd by ons dan minder zyn,
Dan de eerezucht, of de minnepyn? (ten.
De Sultan komt. Hy treurt. Het schynt hy wil me ontvlug-
Hy treed beschroomd, staat stil... Helaas! ik hoor hem zuch-
ten.

TWEEDE TOONEEL.

SOLIMAN, ELMIRE, OSMYN.

ELMIRE, *naar den Sultan tredende.*

Mynheer...

SOLIMAN, *verlegen.*

Osmyn!...

ELMIRE.

Helaas! word dus Elmire onthaald!

SOLIMAN.

Elmire! wees gerust... Elmire zegepraalt.

Tegen Osmyn, ter zyde. (ken;

Zaagt gy de stoutheid niet, die ze ons noch dorst doen bly-

Hebt gy gezien hoe fier haar trotsheid ons braveert,...

Zelfs noch nadat zy wierd verneêrd?

Tegen Elmire.

Ik doem een drift waardoor ge u zaagt verongelyken.

Elmire, ach! myne Elmire! ik bid, verban uw' schrik.

De dwaling van één oogenblik,

Moet gy myn kwynend hart vergeven.

De trotsse, die my dorst weêrstreven,

Is, naar verdienste, thans gestraft;

Gy ziet uzelf dus wraak verschaft...

Gy zyt niet dan te streng gewroken!

ELMIRE.

Neen, zo gy jegens my niet zyt in liefde ontstoken,

Geniet ik geenszins wraak. Neen! zo ik niet verdien...

SOLIMAN.

Ach! gy verdient myn hart... ik zal het u doen zien!

't Blyve onherroeplyk 't uw'; 't zal onherroeplyk wezen

Voor eene ondankbre...

ELMIRE.

Hoe!

SOLIMAN.

Zy heeft myn' toorn' te vreezen:

Ik

80 SOLIMAN DE TWEEDE,

Ik sta , haar' overmoed tot straf,

Dit uur haar eeuwig aan u af.

Voortaan zy ze uw slavin, voor al haar ovrig leven.

ELMIRE.

Gy staat haar af aan my?

SOLIMAN.

Ja; 'k heb myn woord gegeven;

En wil dat daaraan zy voldaan.

ELMIRE.

Het is genoeg : 'k hou my daaraan.

OSMYN, *ter zyde.*

Nu weet ik waarlyk niet wiens lyn ik meer moet trekken.

Hy wappert... Hy heeft lust om wat met ons te gekken.

SOLIMAN.

Verdient zy noch opmerking?

ELMIRE.

Neen!

En zy mishagt my niet alleen,

Omdat zy stout u dorst mishagen;

Maar zy verdient in 't minste niet,

Dat ik voortaan myn oog eens houde op haar geslagen,

Dan met verachting en verdriet.

'k Zou haar niet kunnen zien, dan toornig. 'k Heb besloten...

SOLIMAN, *met ongerustheid.*

Wat toch?

ELMIRE.

Haar uit dit hof te stooten.

'k Ga daadlyk haar vertrek bevordren. Ja , ik ban

Haar

Haar uit het ryk van Soliman.

OSMYN.

Puik! puik! ik ga, door vreugd gedreven,

Haar van hare afreis kennis geven.

Ik vlieg van gantscher harte...

SOLIMAN.

Blyf.

Tegen Elmire.

Die wraak is veel te klein voor zulk een wanbedryf.

Ze is niet genoeg gestraft.

Na een weinig zwygens, tegen Osmyn.

Men doe haar herwaarts komen.

ELMIRE, tegen Osmyn.

Blyf.

Tegen den Sultan.

Vorst, wat hebt gy voorgenomen?

SOLIMAN.

'k Wil 't ongelyk door my, om haar, u aangedaan

Vergoeden, ... daar zy by zal staan.

'k Wil, dat zy uit myn' mond zal hooren,

Dat ik Elmire heb in hare plaats verkoren;

Dat wy op 't teerst veréénigd zyn;

'k Wil, dat zy duidlyk voel' wat goed zy heeft verloren,

Door 't misfen van een hart als 't myn';

Dat hart, dat eertyds haar beminde,

Thans 't uwe! ... Dat zy ondervinde,

Dat ik nu hoogst gelukkig ben!

Dat ze eindlyk eens met smart haar wanbedryf erkenn'.

F

Laat

82 SOLIMAN DE TWEEDE,

Laat ons, haar doende zien hoe hoog gy zyt verheven,

Haar alle dagen oorzaak geven

Tot naberouw, geweest en spyt;

Ja, dat, tot meerder finart, haar dulle minnenyd,

Op 't zien hoe teêr we elkaer beminnen,

Hier voedsel vinde...

ELMIRE.

Vorst, verban haar uit uw zinnen;

Voor 't minst, laat Roxelane daar.

SOLIMAN.

Gy hebt gelyk; ik dwaal. Men denk' niet meer aan haar.

Na een weinig gepeinsd te hebben, tegen Elmire.

Laat zy uw' hoogen staat aanschouwen,

En 't leed dat zy zich heeft gebrouwen.

Verdubben wy, voor 't oog van ieder, onzen gloed!

Verdriet verwekt door ongelukken,

Zal doorgaans 't hart vry minder drukken,

Dan 't zelfverwyf van 't heerlykst goed

Te hebben van de hand gewezen.

Tegen Osmyn.

Ga, roep haar hier.

ELMIRE, *ter zyde.*

Helaas! 'k Heb niets zo veel te vreezen!...

Tegen Osmyn.

Blyf!

Tegen den Sultan.

Vorst, één oogenblik... Waartoe zal dit gesprek...

SOLIMAN, *met drift, tegen Osmyn,*

Ga heen! Ik wil het zo. Vertrek.

B L Y S P E L. 83
D E R D E T O O N E E L.

SOLIMAN, ELMIRE.

SOLIMAN.

Dat zy vernederd worde; ô ja! 't is myn begeeren!

ELMIRE.

En hoe begeert gy dit?

SOLIMAN.

'k Wil haar door u verneêren;
Ons wreken van een stoute, onwaardige flavin.

ELMIRE.

Geloof my, ban haar uit uw' zin.

Ze is onvoorzigtig en lichtvaardig. (dig.

Haar losheid maakt haar 't hart eens grooten mans onwaar-

Zy waant, dat alles in dit hof

Geschikt is om haar wulpsheid stof

Tot spot, en tydverdryf te geven;

Zy waant, dat grilligheid de vreugd is van het leven;

Dat ze ons beminlyk maakt, voor 't minst hoogst aange-

Haar weeldrig hart is niet bekwaam (naam.

Tot een verbindtenis die duurzaam moet beklyven,

En altyd aangenaam moet blyven.

Ik weet men kan door vrolykheid,

Door vlug en scherp vernuft, door losheid zelfs, behagen;

Maar dit is niet genoeg, myn vorst! rechtuit gezeid,

Men moet zich achting toe doen dragen.

Men krygt op 's minnaars hart, als 't wys is, de overhand

Door een gedrag geschikt naar de uitspraak van 't verstand.

84 SOLIMAN DE TWEEDE,
SOLIMAN.

Dit kan in Roxelane alleen myn' geest bekoren :
't Geen ze in haar losheid ons doet hooren,
Draagt teekens van een' geest door goed verstand verlicht.
Haar taal is als een blikfemschicht,
Die, door een lichte wolk gebroken,
Ons oog verwondert.

ELMIRE.

Vorst, dit is haar voorgesproken,
Met drift!

SOLIMAN.

Neen, ik verweer haar niet.
Wat vreest gy toch, daar ik 't gebied
Volkomen over haar aan u heb opgedragen?

ELMIRE.

Dit kan wel de eerezucht, maar de liefde niet behagen.

SOLIMAN.

Zy word' voldaan... Vertrouw op uw bevalligheid.

*Roxelane verschynt, gekleed in gemeen slavinnen-
gewaad. Zy treed langzaam voorwaarts, en houd
haar rechtter hand voor hare oogen. De Sultan, haar
ziende, vervolgt.*

Daar is de ondankbre zelf. Zy schreit!

Zy dekt, uit schaamte, een oog door droefheid overtogen.

Ter zyde.

Men snoore al 't ovrig mededoogen!

VIERDE TOONEEL.

SOLIMAN, ELMIRE, ROXELANE.

SOLIMAN, *tegen Roxelane.*

Zie uw meestresse hier, in dees doorluchte vrouw.

Tegen Elmire.

Ik stel haar in uw magt.

ELMIRE.

Ik zie haar naberouw.

Zy is genoeg gestraft: zy heeft uw gunst verloren.

SOLIMAN.

Ge ontsteekt myn tederheid veel meer dan ooit te voren!

Ik sfinoor een dwaling die me onteert.

Roxelane aanziede.

Ik weet niet door wat kunst zy my had overheerd.

Thans ken ik eerst uw hart; het is naar myn verwachting...

Ik, door haar toovery verward,
Bedroefde uw teêr, uw edel hart.

Dat zy nu 't voorwerp zy van uwe en myn verachting.

*Tegen Elmire, met eene gedwongene tederheid,
die duidelyk uit zyn spyt voortkomt.*

Schenk my uw hart. Vergeef, dat ik, door haar verblind...

ELMIRE.

Men is niet meer strafwaard' wanneer men word bemind.

Ik scheld u alles kwyt;

Ter zyde.

Maar ben in 't hart verlegen!

SOLIMAN, *de hand van Elmire kuschende, terwyl by het oog op Roxelane vestigt, om te zien hoe haar dit bedroeft.*

Alleen gy hebt de zege op myn gemoed verkregen.

Myn hart blyve eeuwig in uw magt!

Op Roxelane ziende.

Hoe groot is haar berouw!...

Roxelane licht haar hand een weinig op, om ook den Sultan aan te zien: op dit oogenblik zien zy elkander in het aangezigt. Roxelane lacht achter haar hand; waarop de Sultan, met verbaasdheid, uitroept:

ô Hemel! hoe! zy lacht!

ROXELANE, *in gelach uitbarstende.*

Ha! ha! mynheer, ha! ha! het zal... u wis... verflooren...

Maar, ondanks de achting... och! ik zal in 't lachen sminooren!

SOLIMAN.

Wat nieuwe hoon!

ROXELANE, *huidkeels schaterende.*

Och!... och!... ik lach my krom!

SOLIMAN.

Wat smaad!...

ROXELANE, *eenigzins op een' meesterlyken toon.*

Ik bid, dat gy me lachen laat.

Of is het lachen by de Turken ook al zonden?

SOLIMAN.

'k Wil weten wat gy hier belachlyks hebt gevonden.

ROXELANE, *lachende.*

All' wat ik zie; vooral de rol die gy hier speelt.

Dat

Dat u Elmiere mint, hebt ge u niet dwaas verbeeld;
 Dat is zo! Maar dat gy haar weder zoud beminnen,
 Gelooft geen sterveling, die wél is by zyn zinnen.

SOLIMAN.

Ik min haar niet? Wie min ik dan?

ROXELANE, *lachende.*

Dat weet gy ruim zo goed als iemant zeggen kan.

SOLIMAN.

Spreek op! Wie toch zou my behagen...

ROXELANE, *lachende.*

Gy dwingt my tot gelach, door zulk uitsporig vragen.

Wie zoud gy minnen? my! my! my!

♠ Ik word niet gefopt door uw bedriegery!

SOLIMAN.

(*steken?*)

Ik min u, die niet schroomt op nieuw myn wraak te ont-

ROXELANE, *schertsende.* (*wreken.*)

Och! vorst, wy minnen noch wanneer we ons willen

Maar ben ik 't voorwerp van uw' haat,

'k Bid dat ge my vertrekken laat;

Zend my weêr naar myn land, en ban my uit uw zinnen:

Wy allen zullen daarby winnen. (*meer;*)

'k Was naauwlyks wel vernoegd; 'k dacht aan myn lot niet

Waarom toch roept ge my hier weêr?

Wat kunt gy van myn weêrkomst wachten?

Een beter lot voor u?

SOLIMAN.

Wel! zie u dan verachten,

In plaats van eeren. Ga! sta alle grootheid af.

ELMIRE, *tegen den Sultan.*

Verjaag die losse toch, die zo veel reden gaf

Tot een rechtmatig ongenoegen.

Tegen Roxelane.

Gy, die 't geenszins behaagt u naar uw' pligt te voegen,

Ga uit myn tegenwoordigheid.

ROXELANE.

Zeer wel! 't Is vrindelyk gezeid!

Eene diepe buiging tegen Elmire makende.

Mevrouw! ik zal voortaan uw Hoogheids oogen myden.

Zy wil weggaan; doch word door den Sultan, met drift, wederhouden.

SOLIMAN.

Blyf! 'k Wil dit weggaan zo niet lyden.

Tegen Elmire.

Laat ons een oogenblik alleen.

Ik doe myzelv' geweld, om myn gramstoorigheên

In 't byzyn van Elmire... Ik moet die overheeren,

Zo lang gy hier zyt. Ga! 'k Wil haar op 't laagst verneêren.

ELMIRE.

Gy wilt het zo? welaan! Maar denk, (gy zyt een held!)

Dat liefde schandlyk is, als de eer haar niet verzelt.

Ter zyde.

Zo deze onwaardige ooit de zege mogt behalen...

Ik zal myn woede niet bepalen!

SOLIMAN

V Y F D E T O O N E E L.

SOLIMAN, ROXELANE.

SOLIMAN, *na eenigen tyd te hebben gezwegen.*

Zoik myn gramfchap hoorde, en gy uw loon genoot,...

Uw straf waar' harder dan de dood:

Ik strafte u met het pynlykst leven;

Maar 'k wil uw doling u vergeven.

Veracht myn goedheid, de eer en myne tederheid...

Uw losheid maakt u blind voor al uw onbescheid!

Verr' van om uw vergryp te zuchten,

Of een afgryfelyk lot te duchten...

Roxelane grimlacht, waarop by vervolgt.

Gy tart uw ongeluk! Gy leeft wanneer gy ſpot!

Met recht verdient ge een ſchandlyk lot;

Uw hart is laag: gy zult uzelve een' afgrond delven...

ROXELANE, *met eene edele fierheid.*

Neen, Sultan! gy bedriegt, door hovaardy, uzelfen:

Wie nooit zyn' ramp het hoofd durft biën,

Nooit woesten hoogmoed fier durft onder de oogen zien,

Is waarlyk laag van hart; maar die niets toont te vreezen

In 't midden van den tegenspoed,

En, met gelykheid van gemoed,

Wanneer 't geluk hem vleit, zichzelf' kan meester wezen,

En lacht met 's menſchen zotterny; (vinden;

Diens ziel is waarlyk groot, hoe vreemd gy't ook moogt

En zulk een ziel leeft altyd vry.

Een groote ziel is fier, maar laat zich nooit verblinden
Door hoogmoed, of vermetelheid.

Wat staat haar 't lot heeft opgeleid, (feren,
Ze aanvaard dien wel verhoogd; maar wil men 't iot trot-
Verr' dat men zich verhoog', men zal zich laag verneëren.

ROXELANE.

Ik, ik trotseer niets, neen! dat ben ik niet gewoon:

Maar, als slavin, of op den troon,

Ik zal altyd dezelfde blyven;

'k Zal steeds, gerust en bly, op eenen vryën toon,

Wanneer ik gekheid zie bedryven,

Plat zeggen, dat het gekheid is. (vreezen.

'k Verwerp geen aardsch geluk; maar 'k wil het lot niet

Myn Sultan! ons geluk moet in onszelven wezen,

Niet in 't gene ons omringt. Wat baat toch de ergernis?

'k Verwonder me over niets dat ik hier zie gebeuren.

Ziedaar! ik lach!... ik lach altyd!

Als myn gemoed my niets verwytt,

Zeg my, waarom zoude ik dan treuren?

Wat is de waereld toch? Zy is een groot tooneel:

't Lot geeft hier elk zyn rol, en tevens ook zyn deel.

En, wat belang ik neme in de ondermaansche zaken,

'k Wil met de waereld my vermaken.

'k Zal, totdat ik naar 't graf zal gaan,

Der menschen dwaasheid gadeslaan. (len,

Uw grootheën, wat ontwerp uw glorizucht moog' stree-

Zyn louter klatergoud, zyn niets dan kinderspielen:

Is hier de rol volspeeld, en valt het aardsch gordyn,
 Gy, keizer, ik, flavin, ... wy zullen 't zelfde zyn;
 Dat is, een hand vol stofs.

SOLIMAN.

Vaar voort met my te hoonen;
 Vaar voort uw' meesters gunst met scherpe taal te loonen.

ROXELANE, *met deftigheid.*

Gy zyt myn meester, dat is waar:

Hoe wierd gy 't door uw geld; en door niets anders! maar,
 Schoon gy door kracht van geld het recht kocht op myn
 leven,

Kou myn verkooper op myn hart u rechten geven?

Heb ik vrywillig my in uwe magt gefield? ...

Kom, Sultan! neem op my eens proef van uw geweld;

Laat alle uw Turken u met kracht hunn' bystand fchenken:

Wy, vrouwen, zyn zo zwak gantsch niet als velen denken;

En 't hart dat nimmer vreest, leeft nooit in flaverny.

SOLIMAN.

Kan 't zyn! ach! Roxelane! ... Ach! waarvoor houd ge my?

Hebt gy my ooit ontmenscht zien wezen?

Spreek! was ik immer een tiran?

Ach! ken toch beter Soliman!

Geen misbruik van myn magt heeft iemand ooit te vreezen,

Tot overwinning van een hart,

Gevoelloos voor myn liefdefmart.

Hy deinst eenige treden ter zyde van haar af.

Ga! myn versmadede gloed zal nimmer u doen beven:

Het lust me u aan uzelf volkomen af te staan.

ROXE

ROXELANE, *halffcbertfende.*

Wat zegt gy dat daar lief! ... 'k Ben waarlyk aangedaan!

*Hem toelonkende, en, na een weinig zwygens,
bem met den vinger naar haar toewenkende.*

Nu... kom dan hier!... nu! kom!... 'k Wil alles u vergeven.

Ik ben waarachtig al te goed!

SOLIMAN, *verwonderd naar haar toetredende.*

Wat hoopt gy ...

ROXELANE.

Ik hoop uw gemoed,

Zo 't zyn kan, weêr tot rust te brengen;

Ik hoop, zo gy het wilt gehengen,

Uw hart te ontheffen van de smarten die gy lyd.

Uw gramfchap is de vrucht van een gefarde fpyt,

Die noch een liefde toont die groot is van vermogen.

Met nadruk.

Uw hart is waarlyk goed; en dit maakt my bewogen.

SOLIMAN, *ter zyde.*

'k Wil haar verftomd doen ftaan, en zy maakt my bedeesd!

Zy ftreelt, zy overheert myn' geest!

Tegen Roxelane, met aandoening.

't Is waar, 'k heb u bemind; maar een bedryf zo gruwlyk,

Zo trots, maakt u thans...

ROXELANE, *met tederheid.*

Recht affchuwlyk,

Niet waar?

SOLIMAN, *met drift.*

'k Beminde u, wreede! en noch geefik u blyk...

Ja,

Ja, ik bemin u noch, en haat u te gelyk!
Die tegenstrydigheên, die zich in my veréenen...

Zy fchynt bewogen!

ROXELANE.

'k Zou fchier weenen
Van medelyden... Ja! uw zelfftryd treft my 't hart!

Ik zie met innerlyke fmart,
Zo groot een' opperheer zichzelv' zo laag verneéren,
Dat hy door een flavin zich gantsch laat overheeren,
En zonder dat zy ooit hem daarvoor loonen kan!

SOLIMAN.

Wie hindert u...

ROXELANE, *met nadruk.*

Gyzelf! Myn goede Soliman,
Gy, gy verdient myn hart rechtvaardig;
Maar dat gy Sultan zyt maakt u beklagenswaardig.
Rechtuit gezegd: 'k had in myn land
Liefhebbers, die noch in verftand,
Noch deugd, noch goedheid u geleken.

SOLIMAN.

En gy beminde...

ROXELANE.

Och! ja. Waartoe niet vry te fpreken!
Of waant gy, dat ik, fchoon, en steeds tot vreugd bereid,
En in het bloeijendst' myner jaren,
Myn hart, dat lastig pak! zorgvuldig moest bewaren
Voor u, mynheer den Turk? Welk een uitsporigheid!
'k Zou op u wachten? ... ja! noodzaaklyk! ...

La-

Lachende.

Ik vind u inderdaad vermaaklyk!

SOLIMAN.

Hoe! gy hebt reeds bemind? Ik ben dan de eerste niet...

ROXELANE.

Van waar die woede toch? Van waar dit zielverdriet?

Ei! heb de goedheid my te hooren;

'k Heb tot vertrouwling u verkoren.

SOLIMAN.

Vertrek terstond. Ik hoor niets meer.

ROXELANE, *de schouders optrekkende.*

'k Zal gaan...

Hem de hand toefstekende.

Ik wed, gy roept my weêr.

Gy bid my aan! Myn scherts, die u zo hevig griefde,

Toont dat gy voor my braud van liefde!

Zy treed eenige treden te rug, als of zy wilde vertrekken; doch houd gestadig de oogen op den Sultan geslagen.

SOLIMAN.

Blyf hier.

Ter zyde.

Ze is eenig in haar soort!

ROXELANE.

Dit zeide ik immers! Pak u voort,

Vertrek terstond, blyf hier... Myn Sultan! uwe zinnen

Zyn waarlyk van de streek! Leer toch uzelv' verwinnen.

Uw zwakheid treft my meer dan ze iemand treffen kan!

Zyt

Zyt gy die groote Soliman,
 Die Afrika, Europe en Aziën doet beven?
 Der Ottomannen opperheer,
 Bezit zyn moedig hart niet meer;
 Een kleine grilligheid kan hy niet wederstreven!
 En waarmede is die vorst, zo wydberoemd, zo fier,
 Toch bezig? ... Sultan, foei! ... De muitende Arabier
 Zal haast uw krygsmagt werk verschaffen:
 Vlieg, om dat roofgespuis te straffen!
 Vergun de liefde rust: voldoe haar, zo gy wilt,
 Wanneer gy, door uw' moed, het oproer hebt gestild.
 De liefde is een vermaak; de pligt moet sterker spreken.

SOLIMAN, *ter zyde.*

Hoe voel ik door die taal myn hart in moed ontsteken?
 Hoe meer ik hare rede en wondren aart beschouw...

Is 't door een godheid, of een vrouw,
 Dat ik myn' pligt my voor hoor lezen!

Tegen Roxelane, met de uiterste verwondering.

Wat wezen zyt gy toch? Wat onbegryplyk wezen!

Losbandig, en oprecht van aart,
 Maakt ge u verachtelyk, en tevens achting waard'! ...
 Die my verneedren kan, wil mynen roem verhoogen!

ROXELANE, *met tederheid.*

Ik ben slechts uw vrindin; en ben met u bewogen.

SOLIMAN.

Ach! blyf voor eeuwig myn vrindin!

Dat ik zo veel op u verwinu'! ...

Ik

90 SOLIMAN DE TWEEDE,

Ik ken tot heden hier niet anders dan verleijers:

Wy, vorsten, zyn, helaas! alleen omringd van vleijers!

Ik wil dat ge, onbeschroomd, voortaan,
De taal der waarheid my ronduit zult doen verstaan.
Leer my hoe Soliman als Sultan moet beminnen;

Maar gun me, als vorst of Soliman,
Zo veel geluks als ik met eer genieten kan:
Uw hart...

ROXELANE, *driftig*.

Daar wachtte ik u! myn hart...

SOLIMAN.

Zoude ik het winnen?

De haat, waarmee ge my beloont...

ROXELANE.

Ik heb u nimmer haat betoont:

Ik haat uw misbruik van vermogen,

Dat ons houd onder 't juk gebogen;

Ik haat uw grendels, en uw wacht

Van zwart gespuis, de plaag en schrik van ons geslacht!

SOLIMAN.

Bedenk, dat ik vyfhonderd vrouwen

Aan hun bestier moet toevertrouwen.

'k Heb slaven noodig. Ik beken 't,

Het zyn gebruiken...

ROXELANE.

Seldrement!...

Maar tusfchen ons, mynheer! vyfhonderd?...
Vyfhonderd! ... Wel, ik sta verwonderd!

SOLIMAN.

Veel vrouwen zyn wy hier gewoon.

Veelwyvery is zelfs een steun van onzen troon;

De wet staat ons die toe. Hoewel ik moet bekennen,

Dat zich de Sultans meer aan dat verlot gewennen

Uit hoogmoed, dan om hun geluk...

ROXELANE.

Waarachtig, uwe wet is dan een meesterstuk!

Zie daar eene eedle wet, wel waardig te onderhouën,

En boven dit vyfhonderd vrouwen,

Die inderdaad gelukkig zyn!

En zekerlyk, naar allen schyn,

Verlangt uw Hoogheid ook, dat ze allen u beminnen?

Want zo wy alles wel bezinnen,

(Ten minste indien ik 't wel bevat,)

Dan is uw Hoogheid al haar schat.

SOLIMAN.

Elk harer zoekt myn gunst; dit 's juist niet onvermaaklyk.

ROXELANE.

Eén werkman in een stad maakt zich gewis noodzaaklyk.

Vergeet in 't stuk van liefde uw magt:

Tracht vryë harten te overwinnen;

Dan kunt gy zeker zyn, dat ze u oprecht beminnen.

Zo gy myn fierheid onderbragt

Als vorst, en ik besloot myn' vorst myn hand te schenken;

Dan had gy reden om te denken,

Dat ik u minde uit vrees, of dwaze glorizucht.

't Is die verdenking die ik ducht;

G

Ze

Ze onteert my; 'k moet my daarvoor wachten.
 't Bewaren onzer eere, is onzen plicht betrachten.
 Verdenk altyd de liefde, als zy geen vryheid heeft.

SOLIMAN.

Welaan! de Sultan is 't die u de vryheid geeft;
 En Soliman bekent, schoon hy zich al zag haten,
 Dat zonder wederliefde ons liefde niets kan baten.
 Beslis nu straks zyn lot: hy stelt het in uw magt.

ROXELANE.

Vorst, 'k word door myn meesteres gewacht.

SOLIMAN.

Door wie?

ROXELANE.

Elmire...

SOLIMAN.

Ach! neen; gy zult als zy hier leven...

ROXELANE.

Gy hebt my in haar magt gegeven.

SOLIMAN.

Dat tusfchen haar en u geen onderscheid meer zy.

Wees vry! Ik neem uw zaak op my.

ROXELANE, *met de grootste aandoening, en
 erkenenis.*

Die goedheid zal ik nooit vergeten...

Zy treft myn hart met kracht, doorluchte Soliman!

Duld dat ik u verlate... Ik zal u straks doen weten,

Het geen myn mond niet melden kan.

Zy vertrekt.

SOLIMAN.

Osmyn!

ZESDE TOONEEL.

SOLIMAN, OSMYN.

SOLIMAN, *ter zyde, terwyl Osmyn verschynt.*

Dat stugge hart zal ik dan eindlyk winnen!

Voor 't minste streelt die hoop myn zinnen.

Tegen Osmyn.

Tree toe, tree toe, myn waarde Osmyn!

Uw meester zal, in 't eind', naar wensch, gelukkig zyn.

OSMYN.

Myn vorst, ja! uw Sultane Elmiré...

SOLIMAN.

Dat Roxelane vry haar drift den teugel viere,

Myn vrind! Ik heb haar lief; 'k verkryg 't gene ik begeer.

Kunt ge immer u 't geluk verbeelden van uw' heer!...

Kent gy de zuivre liefde, uit deugd alleen gesproten?

De wederliefde alleen moet haar geweld vergrooten!

Die liefde kende ik nooit; kent gy die?

OSMYN, *zuchtende.*

Waarlyk, neen!

SOLIMAN.

Het zyn geen trotsche grilligheên

Waaruit myn liefde spruit; zy steunt op deugd en reden...

Myn Roxelane is waard' te worden aangebeden!

Ik kwynde, eer ik haar kende, in 't midden van 't vermaak;

'k Had alles, en genoot van alles niets met smaak;

En in dees prachtige gewelven,

Had ik 't genot nooit van myzelven.

100 SOLIMAN DE TWEEDE,

Wat zeg ik? in myn hof was niets dat my geviel... ?

Ach! de onverschilligheid is de ergste slaap der ziel!

Een naar en heimlyk vuur smoorde in myne ingewanden,

En zocht naar middel om te ontbranden;

Op Roxelanes komst ontvlamt het; en ik ben

Aan haar 't geluk verplicht, dat ik de liefde ken.

OSMYN.

Och! Arme Elmire!...

SOLIMAN.

ô Neen! myn gunst zal haar verhoogen:

De wetten van ons ryk gedoogen

De deeling van den rang door my haar toegelegd.

Maar Roxelane wacht... Mischien word u gezegd

Het geen zy, in het hart verlegen,

Aan my zo even heeft verzwegen.

Myn lot hangt daarvan af! De schaamte sloot haar' mond.

Vlieg heen, Osmyn! zoek haar terstond.

Kom my van myn geluk ten eerste kennis geven.

Z E V E N D E T O O N E E L.

SOLIMAN, EEN STOMME.

SOLIMAN, *vervolgt, van den slaaf een
brief aannemende.*

Elmire heeft deez' brief geschreven.

Wat of zy ons zal doen verstaan?

't Gaat vast, dat zy niet is voldaan.

Hy

*Hy leest.**(drogen;*

*Nooit wierd een mensch door 't woord van Soliman be-
't Zy beilig! Roxelane is beden myn slavin.*

Ik bandel met haar naar myn' zin;

Ik wreek de bitsche smaad betoond aan uw vermogen.

Een vaartuig, heimlyk toegerust,

Vervoer', voor eeuwig, van dees kust

De troitse, die ge my hebt tot slavin gegeven...

() Myn volk! Vlieg heen; of 't kost u 't leven.*

Zoek Roxelane; ontruk haar straks Elmires magt...

Mén vlieg' ten eerste naar de haven.

't Volk vertrekt, met spoed.

Zy, eeuwig van my af!... Verraad, te snood bedacht...

Maar waren wy 't niet zelf die haar de vryheid gaven...

Ik ben rechtvaardig; ja! Elmire handelt recht:

'k Heb Roxelane, als haar slavin, haar toegelegd!...

o Al te wreed gevolg van een getergde liefde!

*o Al te onmenschte Elmire!.. Uw vorst, wiens hart gy
griefde...*

Hergeef my Roxelane! ik laat u, te gelyk,

Den schat dien ik u schonk, en dien van 't keizerryk.

*Tegen den stommen, die hem den brief heeft
gebragt, en geknield is gebleven. (ten...*

Meld haar myn' wil; vlieg heen! Zo zy dien durft verach-

*De slaaf vertrekt, ziende Osmyn verscbynen;
naar wien de Sultan toeloopt, en vervolgt.*

Os-

() Hy stampet met den voet, waarop eenig volk ten voor-
schyn komt.*

Osmyn, gy ziet my u met ongeduld verwachten.

Komt gy de ontroering en de smart

Van myn van gramschap ziedend hart

Genezen? Zal ik weêr myn Roxelaane aanschouwen?

OSMYN.

Dat weet ik niet, mynheer! 'kZou daar niet op vertrouwen.

Maar zy betuigde my haar diepe erkentenis,

Haar' eerbied...

SOLIMAN.

Denk, myn vriend! dat dit te weinig is;

Ja, veel te weinig!

OSMYN.

o Gy moet u wat bedaren!

't Is waar zy zal naar Vrankryk varen;

Licht ziet gy nooit haar weêr; zy wacht maar goeden wind:

Maar 't geen u troosten moet, is, dat ze u wis bemint;

Zy hilde bitter.

SOLIMAN.

Ach! ik voel myn hart verscheuren.

Is dat vertroosten? ... Ik zou eeuwig om haar treuren? ...

Ikzelf, ik vlieg wanhopig heen.

OSMYN.

Bedaar, ik zie haar herwaarts treên.

SOLIMAN.

Vertrek.

A G T S T E T O O N E E L.

SOLIMAN, ROXELANE.

SOLIMAN.

Ach! Roxelane... uw komst doet my herleven!
De wreede Elmire dorst...

ROXELANE.

Wat heeft zy toch misdreven?

Hoe! Saltan, waant gy, dat een vrouw,
Die ge alle blyken gaaft van uwe tederheden,
Een' rang, dien zy verdient, zo maar verwerpen zou,
Ter gunst van een flavin? 't Steunt immers op de reden,

Het is Elmires hoogst belang,

Dat zy zich tracht in haren rang

Te vestigen. Ikzelf, ikzelf heb haar gebeden,
Om, door myn' togt van hier, zo ras 't haar mooglyk waar',
Zichzelf te ontslaan van een gevaar

Dat onvermydlyk haar schynt boven 't hoofd te hangen.

Wy waren 't ééns: zy heeft geen schuld.

SOLIMAN, *met tederheid.*

Hoe! moet myn liefde en gunst van u dit loon ontfangen?

Hoe sterk beproeft gy myn geduld!

ROXELANE.

Waarvan beklaagt ge u toch? Hebt gy me vry gegeven,
Om hier met myn persoon niet naar myn' zin te leven?

SOLIMAN.

Ik heb my, voor die gunst, gevleid...

ROXELANE.

'k Versta u: gy eischt loon voor uw grootmoedigheid:
Gy wilde om uw belang u edelmoedig toonen!

Zuchtende.

Zo zyn, zo zyn de mansperfonen!

SOLIMAN.

Alle eer die in 't Serail een vrouw...

ROXELANE.

Gy waant, dat ik myzelf zo verr' verlagen zou
Om die te aanvaarden?... Neen! ik moet die eer ontvlieden.
Ei lieve! met wat rang zoude ik hier toch gebieden?
Als uw meesteres?

SOLIMAN.

Zodat myn rykdom, liefde en magt,

By u voor weinig word geacht?

ROXELANE, *met aandoening en tederheid.*

Neen... maar, ik bid u, laat my vlugten...

't Kon wezen, dat de afwezendheid...

Licht is ons, verr' vanéén, een beter lot bereid,
Dan by elkaër... 'k heb u... ik heb myzelf' te duchten!

SOLIMAN.

'k Versta u niet.

ROXELANE, *ter zyde.*

Myn hart moet zuchten!

SOLIMAN.

Verklaar my toch...

ROXELANE, *verlegen.*

Gy dringt... gy houd zo krachtig aan...

Met

Met openbartigheid.

Wel nu! wanneer ge al mogt verstaan,
Dat gy bemind wierd, wat zou 't baten?

SOLIMAN.

Dat ik bemind wierd!...

ROXELANE, *willende vertrekken.*

Duld dat ik u moog' verlaten.

SOLIMAN, *baar tegenhoudende.*

Gy mint my, Roxelane! Ach! na zo veel verdriets...

ROXELANE.

Nu, ja! gy word bemind; en echter... hoop noch niets.

Myn fierheid doemt een drift, die ik kan overheeren.

Ga, ik zal tegen my myzelv' met ernst verweeren.

SOLIMAN.

Wat tegenstrydigheid! Gy mint my, en verlaat...

ROXELANE.

De liefde eischt vryheid, vorst! en een' gelyken staat.

Gy zyt voor my te groot een minnaar!

Myn keizerlyke hartverwinnaar

Schonk my licht nu zyn hand, om morgen, als 't hem lust,

My af te danken. Neen! myn hart is niet gerust,

Zolang ik billyk heb te vreezen,

Dat myn geluk niet zal, niet kan bestendig wezen.

Wie ooit myn hand begeer', hy worde myn gemaal.

SOLIMAN, *verbaasd.*

Hoe, Roxelane!... Ach! welk een taal!

ROXELANE.

Zo 't lot myn' minnaar heeft een hut ten deel gegeven,

Ik deel zyn hut met hem, en zal te vrede leven:

106 SOLIMAN DE TWEEDE,

Zyn armoe' word' verlicht door my;
Myn pligt vereischt, dat ik zyn troost, zyn bystand zy.
Het aanbod van de hoogste staten,
Het aanbod van uw heerschappy,
Zal nooit my doen myn' pligt verlaten.
Thans voert myn minnaar 't hoog gebied;
Hy heeft een' troon: wil hy dien troon met my niet deelen,
Dan is hy inderdaad myn minnaar langer niet.

SOLIMAN.

Ik sta op 't hoogst verzet!

ROXELANE.

Geen hoogmoed zal me ooit streelen;
Nooit voer' hy my zo verr' van 't spoor,
Dat ik u wetten voor zou schryven.
Uw grootheên stel ik my als kinderspelen voor:
Myn eer is my veel waard'; zy zal myn rykdom blyven
Tot in de dood. Myn vorst! indien ik als slavin
Den grooten Soliman bemin,
Ben ik onteerd, hoe ook uw rang u moog' verblinden.
Zo gy my mogt onwaardig vinden
Te heerschen over 't volk waarvan gy vader zyt,
Het baart my in het minst geen spyt;
Ik kan dien hoogen rang in waarheid licht ontberen.
Laat my slechts weêr naar Vrankryk keeren.
By Christnen van verstand, is 't voorwerp hunner min,
Ja, ieder schoone vrouw, die geest heeft, koningin.
Ei! laat my naar myn land vertrekken.
'k Verlaat u met veel smart, dit durf ik u ontdekken;
Doch

Doch nu 't moet zyn... vaarwel!

Zy wil weggaan.

SOLIMAN, *baar tegenhoudende.*

Zo ik 't al toe wil staan...

't Staat niet aan my; maar 'k zweer...

ROXELANE.

'k Ben daarmee niet voldaan;

't Is, inderdaad, een slechte rede...

SOLIMAN.

Mischien, dat, door den tyd...

ROXELANE.

'k Ben daarmee niet te vrede.

Besluit tot myn bezit, of wel tot myn verlies.

Myn lot moet zeker zyn; verkies!

Word daadlyk myn gemaal, of hou my voor verloren.

Spreek! myn besluit staat vast. Word ik door u verkoren...

SOLIMAN.

Een vorst...

ROXELANE.

Kan alles doen wat deugd hem niet verbied.

SOLIMAN.

De wet myns ryks...

ROXELANE.

Die raakt my niet.

SOLIMAN.

Myne Agaas, myn Viziers, de hoofden onzer wetten...

ROXELANE.

♠ Die zyn allen af te zetten!

SOLIMAN.

Myn volk...

ROXE.

108 SOLIMAN DE TWEEDE,
ROXELANE.

Voor wiens geluk de zorg uw hart vervult,
Zou eischen, dat gy niet gelukkig wezen zult!
Hoe! Sultan, heeft het recht zyn' meester voor te schryven,
Dat hy zal ongelukkig blyven,
Als hy gelukkig wezen kan?
En zou de groote Soliman,
Of eenig opperheer, zichzelve misdadig maken,
Door, zelfs tot heil van 't volk, naar 't echtverbond te haken
Met eene vrouw elks achting waard'?
Een Sultans gemalin, die, op den troon verheven,
De moeder is van 't volk; die, nimmer trots van aart,
Slechts volgt 't geen door de deugd aan haar word voorge-
Die op den troon menschlievendheid (schreven;
Een plaats schenkt naast de majesteit;
Die ieder uur haar tedre handen
Milddadig toereikt in haar landen
Aan de ongelukkigen; steeds hoort naar ieders klagt;
De strengheid van de wet verzagt,
Wanneer 't betaamlyk is; de boosheid streng doet straffen,
En de onschuld, als zy lyd, terstond doet recht verschaffen;
Kan 't mooglyk zyn, dat zulk een vrouw
Haar' grooten echtgenoot tot onëer strekken zou?
Neen! zy zal ieder uur voor uw belangen waken;
Het geen uw' rang ontëert, of eer doet, kenbaar maken;
De waarheid, waarlyk 't hoogste goed
Voor iemant die regeeren moet,
Die leidsvrouw aller opperheeren!

Zal,

Zal, door de hand der liefde in uw gezigt geleid,

U immer, met bevalligheid,

Rondborstig uw vergryp en uwe pligten leeren.

Wie leeft hier, buiten zulk een vrouw,

Die moeds genoeg bezit, dat hy een' Sultan zou

Door ronde en sterke taal van dwalingen genezen?

Zou 't wel een valsche hovling wezen,

Die slechts zyn eigen nut bejaagt,

Die kunstig u bedriegt, slechts zegt wat u behaagt,

Uw grootste dwaasheên vleit, om slechts uw gunst te win-

Een brave gezellin, zal ze u oprecht beminnen, (nen?

Moet zorgen, dat gy grootsch uzelfven kennen leert:

De vrouw word om de deugd van haar' gemaal geëerd;

Zyn deugd is al haar schat; zyn glori is de hare.

SOLIMAN, na een weinig peinzens.

Dat zich terstond myn raad vergaêre!

Dat myn beschroomdheid straks verdwyn'?

Myn liefde zal voortaan niet meer een zwakheid zyn!

Haar hand kuschende.

Gy zyt myn keizerryk, myn liefde en achting waardig.

NEGEND E T O O N E E L.

SOLIMAN, ROXELANE, OSMYN.

Eenige hofbedienden, en slaven.

OSMYN.

Mynheer, ik bid u, vaardig... vaardig...

SOLIMAN.

Wat is 'er?

OSMYN.

Uw Sultane, in tranen, en gezucht...

SOLIMAN.

Wel nu!

OSMYN.

Bereid zich tot de vlugt.

Zy gaat!

SOLIMAN.

Zy gaat?

OSMYN.

ô Ja! voor al haar levensdagen.

SOLIMAN.

Ik moet, in waarheid, haar beklagen!

Tegen een' zyner bofbedienden.

Ga, overhoop haar straks met myn weldadigheên.

Blyf by haar, tot zy gaat; en laat haar niet alleen.

Tegen Osmyn.

Gy, die in dit Serail myn' wil aan elk doet hooren,

Vergader straks den grooten raad.

Verklaar aan myn Viziers, dat ik hen weten laat,

Dat ik, by 't hoog gezag, eene egaê heb verkoren;

Dat Roxelane in 't eind' myn hart verwonnen heeft;

Dat haar uw vorst zyn hand en hart en rykstroongeeft.

Zeg hen, dat ik het wil, zo zy 'er tegenstreven.

Tegen Roxelane.

Ja, onder uw beftier zal elk gelukkig leven.

Gy deed my spelend' zien het schoon der billykheid,

De waarde myner majesteit,

En deed my, door de liefde, aan tegenspraak gewennen.

Het

Het is deez' dag voor 't eerst dat ik myzelv' leer kennen.
 Uw ernst en scherts leert my, dat nooit een vorst regeert,
 Voordat hy op zichzelv' doorluchtig triomfeert,
 De deugd kent...

ROXELANE, *ernstig, en met nadruk.*

Sultan, hou! Gy deed me uw hart doorgronden:
 Ik heb het edel, groot en vol van deugd bevonden;
 Een zuivre glori spoort het aan...

Wie blyft voor zulk een hart als 't uwe onaangedaan?
 Kom, ken my, op uw beurt; erken my voor rechtvaardig:
 Ik min u, Soliman! en gy zyt myner waardig.

'k Sta u myn rechten af; kom, neem myn vryheid weêr:
 Wees, blyf myn minnaar, held en revens opperheer.

Gy zult my mogelyk van hovaardy verdenken...

Besta niets dat uwe eer of uwe wet zou krenken:

Ik weet, dat ieder volk dat op de waereld leeft,

In 't stuk van Godsdienst een gewyd vooroordeel heeft;

't Uwe aan te tasten, zou vooral u niet betamen;

Ik wil geen' minnaar die zich voor zichzelv' moet schamen.

Zo gy om myn bezit uw' Godsdienst eerloos schond...

'k Had liever, dat ge my terstond naar Vrankryk zond;

Zo ik dit ooit ontdekke... ik ben voor u verloren!

's Ryks wet is onder u; de Godsdienst moet gy hooren;

Al wie zyn stem veracht, zyne inspraak slechts weêrstaat,

Is, wie hy wezen moog', bekwaam tot alle kwaad.

Ken my:... zie uw slavyn voor u ter neêrgebogen!

SOLIMAN, *baar, onder het opbeffen, ombelzende.*

Neen, myn vorstin!... Uw deugd verdient het ryksver-
 mogen.

112 SOLIMAN DE TWEEDE.

Tegen zyn' hofstoet.

Myn volk! eerlang op 't hoogst gelukkig door haar deugd,
Deel dezen dag in myne vreugd.

ROXELANE, *den Sultan met tederheid aanziende.*

Vergunt ge my gebruik te maken,

Myn Sultan! van myn nieuw gezag?

De Sultan geeft een teeken van toestemming.

Duld dat ik, op deez' grooten dag,

De boei des vrouwenstoets van dit Serail moog' slaken.

SOLIMAN.

Zeer gaerne! Ik heb geleerd, dat wie oprecht bemint,
Geen heil dan in één hart vol wederliefde vind.

Hy vertrekt, met Roxelane. Alle hofbedienden en slaven knielen, tot de Sultan en Sultane hen zyn voorby gegaan, waarna zy vertrekken.

OSMYN.

Zy wint het! Nu schiet ik 'er over!

Eén vrouw slechts!... dat is al te pover!

Wie dacht ooit, dat een kind, een stompneus van een
vrouw!

De wetten van een ryk, als dit, verandren zou?

E I N D E.

